

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios teisės katedra

Irmos Ciplienės,
Neakivaizdinių
studijų
V kurso studentės

Magistro darbas

PAPIRKIMO SUDĖTIES ANALIZĖ
Analysis of Composition of Subornation

Vadovas: doc. J. Prapiestis

Recenzentas: lekt. D. Stasiulis

Vilnius 2009

TURINYS

ĮVADAS	3
1. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ VALSTYBĖS TARNYBAI IR VIEŠIESIEMS INTERESAMS SAMPRATA	7
2. PAPIRKIMO SUDĖTIES ANALIZĖ	17
2.1. Papirkimo objektas ir dalykas	18
2.2. Papirkimo objektyvioji pusė	24
2.3. Papirkimo subjektas	35
2.4. Papirkimo subjektyvioji pusė.....	39
3. ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ PAPIRKIMĄ PAGRINDAI	44
IŠVADOS	50
PRIEDAS NR.1	52
SANTRAUKA	53
SUMMARY	54
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	55

ĮVADAS

Žmogaus, visuomenės bei pačios valstybės gyvenime labai svarbią vietą užima stabilus, efektyvus bei patikimas, pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹ (toliau – Konstitucija) ir kitų teisės aktų normas veikiantis valstybės aparatas. Tai didele dalimi priklauso nuo pačių valstybės tarnyboje dirbančių asmenų atsakomybės suvokimo, sąžiningumo, pareigingumo.

Kaip nustatyta Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo² (toliau - Valstybės tarnybos įstatymas) 3 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos valstybės tarnyba grindžiama įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, lojalumo, politinio neutralumo, skaidrumo, atsakomybės už priimtus sprendimus, karjeros ir tarnybinio bendradarbiavimo principais. Įstatyme nustatytų principų laikymasis garantuoja žmogaus teisių ir laisvių, jų teisėtų interesų apsaugą, be kita ko ir ekonominę gerovę šalyje bei teisėtumą visuomenės ir valstybės gyvenime.

Valstybės tarnybos darbuotojai yra atsakingi už tam tikrų valstybės įstaigų, institucijų funkcijų vykdymą, arba turi teises bei pareigas teikti žmonėms atitinkamas viešiasias paslaugas, tačiau nevykdydami arba netinkamai, nesąžiningai vykdydami savo pareigas ar pasinaudodami tarnybine padėtimi dėl savo interesų dezorganizuoja, griaua valstybės tarnybos darbą įvairiose srityse ir įvairiais lygiais, stabdo ar net sugriauna svarbių projektų, įstatymų įgyvendinimą, medicinos, švietimo, ekonomikos ar kitų sričių reformų vykdymą ir pan. Taip tiesiogiai ar netiesiogiai pažeidžiamos žmogaus teisės bei laisvės, skurdinama visų visuomenės narių materialinė gerovė ir pan.³

Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai bei viešiesiems interesams, kurie pasireiškia kaip veikos, kada pasinaudojant tarnybine padėtimi siekiama naudos ir tai daroma priešingai tarnybos interesams, dar apibūdinami ir kaip korupciniai.

Turbūt nei viena valstybė negalėtų pasigirti, jog joje nėra korupcijos. Vienokios ar kitokios formos bei masto korupcija egzistavo visada, per visą istorijos raidą.

Korupcijos terminas yra kilęs iš lotyniško žodžio „*corruptio*“, reiškiančio gadinimą, papirkimą. Savo socialinę, kaip visuomeninio reiškinių, prasmę šis terminas įgavo antikos

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014

² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 66 – 2130, Nr. 105; 2002, Nr. 45 – 1708.

³ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2000, p. 273-274.

laikais. Laikui bėgant, korupcijos sąvoka buvo vis labiau siejama su neteisėtu valstybinių įgaliojimų bei viešųjų galimybių panaudojimu asmeniniams interesams, akcentuojamas korupcijos pavojingumas valstybei ir visuomenei.⁴ Aukščiausio rango valstybės tarnautojus apimanti korupcija gali rimtai iškreipti vyriausybės ir visuomenės veiklos būdą. Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų valstybių, korupcijos šaknys glūdi praeityje, o dabartis formuoja naujas korupcijos pasireiškimo formas, kurias keisdama korupcija prasiskverbia į įvairias valstybines institucijas, politikos sferą, privatų sektorių, neretai įgyja ir tarptautinį pobūdį.⁵

Siekiant sumažinti korupciją Lietuvoje 1999 metais su kitomis Europos Tarybos valstybėmis narėmis buvo pasirašyta Baudžiamosios teisės Konvencija dėl korupcijos⁶, kurioje pabrėžiama, kad korupcija reiškiasi viešajame ir privačiajame sektoriuose. Todėl baudžiamojoje politikoje prioritetu laikytina visuomenės apsauga nuo korupcijos bei vykdam atitinkamus įstatymus ir adekvačias prevencijos priemones. Taip pat pagrindiniams Europos tarptautiniams dokumentams, skirtiems kovai su korupcija, priskiriami 2003 m. Europos Sąjungos Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje⁷, taip pat 1997 m. Europos Sąjungos konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijos pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais⁸.

Tarptautiniuose teisės aktuose yra suformuluoti baudžiamosios atsakomybės už korupcinius nusikaltimus pagrindai, principai, taip pat apibrėžiami objektyvieji nusikalstamų veikų požymiai ir subjektai, turintys atsakyti už šias veikas. Europos Tarybos ir Europos Sąjungos teisės aktuose yra nustatyti įpareigojimai valstybėms kriminalizuoti ir veikas, kurios šiuose teisės aktuose vadinamos aktyviaja korupcija arba aktyviuoju kyšininkavimu. Štai pagal šiuos dokumentus valstybės privalo nustatyti baudžiamąją atsakomybę už asmens veiksmus, kai jis tiesiogiai ar netiesiogiai kitam asmeniui už jo veikimą ar neveikimą pažeidžiant savo pareigas žada, siūlo ar duoda bet kokį nepagrįstą atlygį.⁹ Korupcijos

⁴ Gavelytė-Kalytienė I., Daktaro disertacija: Kyšininkavimo prevencija ir kontrolė. - Vilnius, 2006, p. 11.

⁵ Štatiėnė G. Daktaro disertacija: Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams. – Vilnius, 2008, p. 8.

⁶ Europos Tarybos Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 23 – 853.

⁷ Europos sąjungos Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/ dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje, 2003 m. liepos 22 d. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003F0568:LT:HTML>, [2009-01-05].

⁸ http://209.85.129.132/search?q=cache:eEtY9v7crTQJ:www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx%3Ffileticket%3D85AnLcVWRV4%3D%26tabid%3D93+Europos+S%C4%85jungos+konvencija+d%C4%971+kovas+su+korupcija,+susijusia+su+Europos+Bendrijos+pareig%C5%ABnais+ar+Europos+S%C4%85jungos+valstybi%C5%B3+nari%C5%B3+pareig%C5%ABnais&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt&lr=lang_lt, [žiūrėta 2009-01-05].

⁹ Abramavičius A. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies europeizacijos problemos. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/54/straipsniai/str1.pdf>, [žiūrėta 2009-01-03].

prevencijos įstatymų leidybai keliamas pagrindinis tikslas – kuo tiksliau įstatymuose apibrėžti korupcijos sampratą, kad tas apibrėžimas atitiktų egzistuojančias realijas ir praktikoje pasireiškiančius korupcijos būdus.¹⁰

Kaip jau minėta viena iš korupcijos pasireiškimo formų yra Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso (toliau LR BK) 227 straipsniu uždrausta nusikalstama veika – papirkimas, kuris kaip reiškinys, jau buvo žinomas nuo seniausių laikų. Vienokios ar kitokios formos papirkimas ir įvairaus masto korupcija objektyviai gyvuoja nuo to laiko, kai žmonijos istorijos aušroje atsirado valstybės valdžia. Valstybės tarnautojų, teisėjų, ir kitų įvairaus lygio valdžios atstovų legalus ar nelegalus papirkimas netoleruojamas ar baudžiamas buvo, yra ir manytina, kad dar ilgai egzistuos.

Galiojančio BK normų sistemoje nusikaltimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams užima ganėtinai svarbią vietą, kadangi šių nusikaltimų rūšinis objektas yra normali, teisinės valstybės siekį atitinkanti, efektyvi, autoritetinga, Konstitucijai ir kitiems teisės aktams neprieštaraujanti valstybinių ir savivaldybės įstaigų bei institucijų veikla. Tai, kad nusikaltimai valstybės tarnybai reglamentuoti ir tarptautinėje teisėje rodo jų aktualumą ir svarbumą tiek vietos valstybės baudžiamosios teisės sistemoje tiek tarptautinėje baudžiamojoje teisėje. Tai ir lėmė šios temos pasirinkimą. Juolab, kad ši tema aktuali todėl, jog Lietuva atgavusi nepriklausomybę atsidūrė sudėtingoje situacijoje, kadangi korupcija ypatingai plinta pereinamojo laikotarpio valstybėse. Tam, kad taikyti baudžiamąją atsakomybę už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, būtina tiksliai žinoti, kokie požymiai yra būtini ir pakankami tam, kad konkreti veika būtų pripažinta nusikalstama.

Magistro darbo tikslas – teoriniu ir praktiniu aspektais atlikti papirkimo sudėties analizę.

Rašant šį magistro darbą išsikelti šie uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti nusikaltimų bei baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams sampratą;
- 2) vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais bei naudojantis teisės mokslo darbais išanalizuoti papirkimo kaip nusikalstamos veikos sudėtį, išsamiai išnagrinėti ją sudarančius požymius;
- 3) aptarti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą galimybes.

---

¹⁰ Jočienė D. Korupcija postkomunistinėse šalyse. Teisės problemos. Vilnius, 1997, Nr. 1, p. 90

Temai atskleisti ir atlikti keliamus uždavinius taikomi aprašomasis, sisteminis, apibendrinimo, dogmatinis, lyginamasis, loginės analizės tyrimo metodai. Taikant sisteminių ir loginės analizės metodus darbo gale pateikiamos išvados.

Darbe remtasi galiojančiu Lietuvos Respublikos Baudžiamuoju kodeksu. Palyginimui naudotasi iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusiu Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu. Darbe panaudoti ir kiti šalyje galiojantys teisės aktai, teorinė literatūra, konstitucinė jurisprudencija, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kita publikuota medžiaga nagrinėjama tema. Lietuvoje nusikaltimais ir baudžiamaisiais nusižengimais valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams domėjosi ir analizavo bei šio magistro darbo temai aktualius klausimus palietė: Čaikovski A., Fedosiuk O., Gavelytė – Kalytienė I., Michailovič I, Štietienė G. ir kt. Buvo remiamasi ir kitų šalių teoretikais.

1. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ VALSTYBĖS TARNYBAI IR VIEŠIESIEMS INTERESAMS SAMPRATA

Baudžiamoji atsakomybė yra negatyviosios teisinės atsakomybės rūšis, kuri susijusi su valstybės prievartos taikymu ir įvykdžiusio nusikalstamą veiką asmens pasmerkimu valstybės vardu. Baudžiamoji atsakomybė – tai teisinės pasekmės, baudžiamosios teisės normų taikymo rezultatas. Jos esmė – asmens padariusio nusikaltimą, pasmerkimas valstybės vardu.¹¹

Tai, kas valstybėje yra pripažįstama nusikalstama veika, keičiasi. Kai kurios veikos gali būti kriminalizuojamos, kitos - dekriminalizuojamos. Apie baudžiamąją atsakomybę galima kalbėti tik tada, kai asmuo padaro veiką, kuri toje valstybėje laikoma nusikalstama. Kiekvienas asmuo atsako už konkrečią kaltai padarytą nusikalstamą veiką, kurios požymiai yra aprašyti baudžiamajame įstatyme.

Nusikalstamos veikos požymiai – tai objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visuma, kuri būtina, o taip pat ir pakankama tam, jog konkrečią veiką būtų galima pripažinti nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu.

Valstybės tarnyba pagal Valstybės tarnybos įstatymą – tai teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma.¹²

Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje įvardinta, jog Lietuvos Respublikos valstybės tarnyba grindžiama įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, lojalumo, politinio neutralumo, skaidrumo, atsakomybės už priimtus sprendimus, karjeros ir tarnybinio

¹¹ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003., p. 57.

¹² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 66 – 2130, Nr. 105; 2002, Nr. 45 – 1708.

bendradarbiavimo principais.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau - Konstitucinis Teismas) 2008 m. sausio 22 d. nutarime pabrėžė, jog valstybės tarnybos skaidrumas yra būtina prielaida neįsigalėti korupcijai, užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe. Konstitucinis Teismas aiškino, jog valstybės tarnybos skaidrumas - tai konstitucinis principas. Šio principo imperatyvas kyla iš įvairių Konstitucijos nuostatų - normų ir principų, *inter alia* iš jos 5 straipsnio nuostatų, kad valdžios galias riboja Konstitucija (2 dalis) ir kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (3 dalis), 25 straipsnio nuostatų, įtvirtinančių įsitikinimų raiškos laisvę ir laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, taip pat ir piliečio teisę įstatymo nustatyta tvarka gauti valstybės įstaigų turimą informaciją apie jį (5 dalis), 33 straipsnio nuostatų, kad piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, taip pat teisę lygiomis sąlygomis stoti į Valstybinę tarnybą (1 dalis), kad piliečiams laiduojama teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, apskusti jų sprendimus ir kad draudžiama persekioti už kritiką (2 dalis), taip pat kad piliečiams laiduojama peticijos teisė, kurios įgyvendinimo tvarką nustato įstatymas (3 dalis).¹³

Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje detalizuota, jog valstybės tarnautojų veiklos svarbiausi etikos principai yra šie:

- pagarba žmogui ir valstybei. Valstybės tarnautojas privalo gerbti žmogų ir pagrindines jo teises bei laisves, Konstituciją, valstybę, jos institucijas ir įstaigas, įstatymus, kitus teisės aktus ir teismų sprendimus;
- teisingumas. Valstybės tarnautojas privalo vienodai tarnauti visiems gyventojams nepaisydamas jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, religinių įsitikinimų bei politinių pažiūrų, būti teisingas sprenddamas prašymus, nepiktnaudžiauti jam suteiktomis galiomis ir valdžia;
- nesavanaudiškumas. Valstybės tarnautojas privalo vadovautis visuomenės interesais, naudoti jam patikėtą valstybės ir savivaldybių turtą, tarnybines informacijas tik visuomenės gerovei, eidamas valstybės politiko pareigas ar atlikdamas tarnybines pareigas nesiekti naudos sau, savo šeimai, savo

---

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas“. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 10 – 350.

draugams;

- padorumas. Valstybės tarnautojas privalo elgtis nepriekaištingai, būti nepaperkamas, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ar organizacijų, galinčių daryti įtaką, kai jis eina valstybės politiko pareigas ar atlieka tarnybines pareigas;
- nešališkumas. Valstybės tarnautojas privalo būti objektyvus, priimdamas sprendimus vengti asmeniškumų;
- atsakomybė. Valstybės tarnautojas asmeniškai atsako už savo sprendimus ir atsiskaito už juos visuomenei;
- viešumas. Valstybės tarnautojas privalo užtikrinti priimamų sprendimų ir veiksmų viešumą, pateikti savo sprendimų motyvus, o informaciją gali riboti tik tuo atveju, kai tai būtina svarbiausiais visuomenės interesais;
- pavyzdingumas. Valstybės tarnautojas privalo deramai atlikti savo pareigas, nuolat tobulėti, būti nepriekaištingos reputacijos, tolerantiškas, pagarbus ir tvarkingas.

Taigi kaip matome ir šiame įstatyme įtvirtinta nuostata, tiesiogiai nurodanti, kad valstybės tarnautojas turi būti nepaperkamas, nešališkas, priimti sprendimus vadovaujantis tik teisės aktais, tarnauti visiems asmenims, nepaisant jų socialinės padėties ir t.t. Akivaizdu, kad korupcijos atveju yra pažeidžiami, ko gero, visi minėtieji valstybės tarnautojų etikos principai. Šių principų laikymasis valstybės tarnyboje realiai garantuoja žmogaus teisių, laisvių ir teisėtų interesų apsaugą, teisėtumą visuomenės, valstybės gyvenime, ekonominę gerovę ir pan.

Reikia įvardinti, jog baudžiamieji įstatymai taip pat saugo visuomenę nuo šių principų iškreipimo valstybės tarnyboje. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse yra skirtas atskiras skyrius, kur įvardinti nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Čia numatytos tokios nusikalstamos veikos:

- kyšininkavimas (BK 225 straipsnis);
- tarpininko kyšininkavimas (BK 226 straipsnis);
- papirkimas (BK 227 straipsnis);
- piktnaudžiavimas (BK 228 straipsnis);
- neteisėtas teisių į daiktą įregistravimas (BK 228-1 straipsnis);
- tarnybos pareigų neatlikimas (BK 229 straipsnis).

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje apibrėžta, jog korupcija – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas.¹⁴

Korupciją galima suprasti siaurai – kaip reiškinį tik valstybės tarnyboje arba plačiai – kaip privataus verslo, žiniasklaidos, politikos reiškinį ir t. t.¹⁵ Tarptautinių žodžių žodyne aiškinama, jog korupcija yra pareigybinių teisių panaudojimas pasipelnymo tikslais, kad tuo gali naudotis pareigūnai arba politiniai veikėjai.

Korupcijos problema aktuali daugeliui šalių. Pastovūs skandalai krečia tokias šalis kaip Japonija, Belgijos Karalystė, Italija, Jungtinės Amerikos Valstijos.¹⁶ Tarptautinė nevyriausybinė organizacija „Transparency International“ kasmet skelbia valstybių korupcijos suvokimo indeksą (KSI), kuris nustatomas atliekant tarptautinius tyrimus, kad būtų galima suskirstyti valstybes pagal jų korupcijos lygio vertinimą – kiek manoma, kad korupcija yra paplitusi tarp viešojo sektoriaus tarnautojų ir politikų. KSI nustatomas remiantis verslo atstovų apklausomis ir kitais ekspertų tyrimais. Iš 1 priede pateiktos lentelės¹⁷, kurioje Europos Sąjungos bei kitos Vakarų Europos valstybės išdėstytos pagal Korupcijos Suvokimo indekso dydį 2008 metais, matome, kad vis dėlto postkomunistinių šalių KSI gerokai atsilieka nuo pirmaujančių gretose esančių Danijos Karalystės, Švedijos Karalystės, Šveicarijos Konfederacijos. Toliau plėtodami magistro darbo temą, palyginimui remsimės pagal KSI minėtų pirmaujančių šalių bei vidutinėje pozicijoje esančios Belgijos Karalystės, bei vienos iš paskutinių lentelėje esančios Latvijos Respublikos baudžiamosios teisės normomis, reglamentuojančiomis kyšininkavimo nusikalstamas veikas, tame tarpe ir

---

¹⁴ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 41 - 1162

¹⁵ Justickis V. *Kriminologija*. Vilnius, 2001, p. 353.

¹⁶ Buivydas R. Korupcija, jos apraiškos ir kovos su korupcija metodai. Prieiga per internetą: <http://www.sec.lt/pages/alfdiskusijos/pages/discuss3/docs/rb-pr-pilnas.pdf> [žiūrėta 2009 03 30]

¹⁷ Žr. 52 psl.

popirkimą.

Konstitucinis Teismas 2000 m. gegužės 8 d. nutarime¹⁸ yra pažymėjęs, jog plintant korupcijai yra griauamas pasitikėjimas valstybės valdžia, įstatymais, didėja nepagarba jiems, nustatytai tvarkai. Todėl valstybė yra priversta imtis įvairių teisėtų priemonių, leidžiančių kontroliuoti nusikalstamumą. Įstatymais uždraudžiamos veikos, kuriomis daroma esminė žala asmenų, visuomenės ar valstybės interesams arba keliama grėsmė, kad tokia žala atsiras; juose apibrėžiama, kokios veikos pripažįstamos nusikaltimais, ir nustatomos bausmės už jų padarymą; jais asmenys ir visuomenė saugomi nuo nusikalstamų kėsinių grasinant kriminalinėmis bausmėmis ir nustatomi pagrindai, kuriais remiantis nusikaltę asmenys yra baudžiami norint juos pataisyti.

Akivaizdu, kad korupciją sudarančių nusikalstamų veikų t.y. nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ribų, kurias apibrėžia įstatymų leidėjas, nustatymas yra labai svarbus ir kartu sudėtingas uždavinys. Todėl toliau panagrinėsime nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams rūšinę sudėtį.

Kaip žinome iš teisės teorijos, Baudžiamojo kodekso XXXIII skyriaus pavadinimas „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“ parodo šių nusikaltimų bei baudžiamųjų nusižengimų objektą. Tiesa sakant, galima išskirti du šių nusikalstamų veikų objektus – valstybės tarnyba ir viešasis interesas. Minėtas skyriaus pavadinimas taip pat apibrėžia ir sritį, kurioje gali būti padaromos šio skyriaus straipsnių dispozicijose aprašytos nusikalstamos veikos. Valstybės tarnyba yra viešojo valdymo, tvarkymo bei paslaugų sritis. Taigi akivaizdu, jog valstybės tarnybos veikloje ir santykiuose vyrauja viešasis interesas.

Nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams objektas yra normali, konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės siekį atitinkanti, efektyvi, kokybiška, autoritetinga ir jokiems teisės aktams neprieštaraujanti valstybinių bei savivaldybės įstaigų ir institucijų veikla. Toks apibrėžimas pateiktas Baudžiamosios teisės specialiosios dalies vadovėlyje. Reikia pažymėti, jog I. Gavelytė-Kalytienė savo disertacijoje iš esmės pritarė šiai pozicijai. A. Čaikovski disertacijoje minėtą apibrėžimą vertino kaip atskleidžiantį objekto turinį, tačiau neįvardijantį paties objekto.

Apibendrinant, nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai rūšinis

---

¹⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės žinios, 2000, Nr. 39 – 1105.

objektas yra valstybės tarnybos interesai, t. y. tinkamas, atitinkantis teisės aktų reikalavimus (įskaitant konstitucinį imperatyvą, kad valdžios įstaigos turi tarnauti žmonėms), efektyvus ir autoritetingas valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų funkcionavimas.¹⁹

Be to A. Čaikovski savo disertacijoje laikėsi nuostatos, kad „tarnybos interesai ir viešosios funkcijos atlikimas turi būti laikomi alternatyviais ir lygiaverčiais rūšiniais objektais“²⁰.

Tarnybos interesų ir viešosios funkcijos atlikimo tvarkos pripažinimas alternatyviais rūšiniais objektais leidžia suprantamai apibrėžti baudžiamuoju įstatymu saugomus teisinius gėrius (vertybes) ir aiškiau atskirti BK XXXIII skyriuje numatytas nusikalstamas veikas nuo kitų nusikalstamų veikų.²¹

A. Čaikovski išreiškė siūlymą BK XXXIII skyrių pavadinti „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai tarnybos interesams ir viešosios funkcijos atlikimo tvarkai“, kadangi „galiojantis BK XXXIII skyriaus pavadinimas tinkamai neatspindi baudžiamojo įstatymo saugomų gėrių (vertybių) ir negali būti skyriuje numatytų nusikalstamų veikų sisteminimo kriterijumi“²².

Analizuojamos temos kontekste tikslinga prisiminti ir pritarti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamosios bylos nutartyje pateiktam aiškinimui, jog nusikalstamomis veikomis valstybės tarnybai neretai pažeidžiami nuosavybės santykiai, piliečiams padaroma fizinė žala ir kt.²³ Tokiais atvejais nuosavybė, asmenybė gali būti papildomais šių veikų objektais. Kitaip tariant, nusikaltimais valstybės tarnybai visada valstybės interesams padaroma žala, pasireiškianti valstybės aparato prestižo menkinimu.

Objektyvioji nusikaltimų valstybės tarnybai pusė paprastai pasireiškia tiek veikimu tiek neveikimu. Nusikalstama veika padaroma veikimu, kai subjektas, priešingai tarnybos interesams, neteisėtai, iškreipdamas jų esmę ir turinį, tarnybos pareigas, kurias vykdant tiesiogiai įgyvendinamos valstybės tarnybos institucijoms priskirtos funkcijos, panaudoja savanaudiškais ar asmeniniais tikslais, tuo padarydamas žalą valstybės interesams ir kitiems asmenims ar nepadarydamas jos. Taigi veikimu padaryto nusikaltimo valstybės tarnybai sudėtis gali būti tiek materialioji, tiek formalioji.

---

¹⁹ Čaikovski A. Daktaro disertacija: *Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams subjektas*. Vilnius, 2007, p. 143.

²⁰ Ten pat, p. 153.

²¹ Ten pat, p. 153.

²² Ten pat, p. 158.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. Spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-726/2001 prieiga per internetą http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=20395, [žiūrėta 2009-02-07].

Neveikimu nusikalstama veika padaroma, kai subjektas, įstatymų, tarnybinių nuostatų ar pareiginių instrukcijų įpareigotas tam tikroje situacijoje veikti tam tikru būdu ir turėjęs realią galimybę atlikti savo pareigas, neatlieka jų arba atlieka jas netinkamai, dėl to kyla pasekmės, numatytos LR BK XXXIII skyriuje numatytų straipsnių dispozicijose.

Pripažįstama, jog visi nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams yra pavojingos veikos asmenų, kurie, užimdami atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje ir pasinaudodami jomis, padaro esminę žalą valstybės interesams ar kitiems asmenims.

LR Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio antroje dalyje yra plačiau nurodoma, kokiais veiksmais gali būti realizuojama objektyvioji šių nusikalstamų veikų pusė. Čia nurodoma jog korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos yra kyšininkavimas, tarpininko kyšininkavimas, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą.²⁴

Kaip jau minėta, kai kurių nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams sudėtys yra materialios, kadangi apibūdinant objektyviają pusę baudžiamajame įstatyme nurodomos ir pasekmės (pvz.: didelė žala valstybei). Tokios nusikalstamos veikos yra piktnaudžiavimas (numatyta Baudžiamojo kodekso 228 straipsnyje) ir tarnybos pareigų neatlikimas (numatyta Baudžiamojo kodekso 229 straipsnyje).

Kitų gi nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (kyšininkavimas (BK 225 straipsnis), tarpininko kyšininkavimas (BK 226 straipsnis), papirkimas (BK 227 straipsnis), neteisėtas teisių į daiktą įregistravimas (BK 228 – 1 straipsnis)) sudėtys yra formalios. Tais atvejais, kai nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų sudėtyse nurodytos pasekmės, būtina įrodyti priežastinį ryšį tarp kaltininko

---

²⁴Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 57 – 2297.

veikos ir didelės žalos valstybės interesams ar kitiems asmenims. Jei nusikaltimo sudėtis ir neaprašoma kaip materialioji, o kaip formalioji – dar nereiškia, kad ji nesukelia pasekmių. Kiekviena nusikalstama veika valstybės tarnybai neišvengiamai pažeidžia normalią valstybės ar savivaldybės tam tikros institucijos ar įstaigos veiklą, menkina jos autoritetą. Neretai pasekmės yra akivaizdžios arba labai įvairios, o kartais atsiranda, pajuntamos praėjus daug laiko po nusikalstamos veikos padarymo, todėl ir atskirų nusikaltimų sudėtyse nenurodomos.²⁵

Nusikaltimai valstybės tarnybai – tai pavojingos veikos asmenų, kurie, paprastai užimdami atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje ir pasinaudodami jomis, padaro esminę žalą valstybės interesams arba kitiems asmenims. Taigi atitinkamos nusikalstamos veikos visada susijusios su subjekto tarnybine padėtimi (BK 225, 226, 228 str.). Tokiais atvejais kaltininkas valstybės tarnyboje užima tam tikras pareigas ir todėl gali būti tokių nusikaltimų subjektu.²⁶ Teisės teorijoje asmuo, kuris be pagrindinių požymių turi papildomus, būtinus konkrečiai nusikalstamos veikos sudėčiai būdingus požymius, vadinamas specialiuoju subjektu. Tačiau papirkimo sudėtis nuo kitų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams išsiskiria tuo, kad šios veikos subjektas yra bet kuris fizinis asmuo, sulaukęs 16 m. amžiaus, pakaltinamas, o taip pat baudžiamąja tvarka už šios rūšies nusikaltimus atsako juridinis asmuo. Tuo tarpu kitų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai vykdytojas turi turėti specialaus subjekto požymius, t.y. būti valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo. Reikia pažymėti, kad pagal baudžiamuosius įstatymus tik nusikalstamos veikos vykdytojas turi turėti atitinkamos nusikalstamos veikos sudėčiai būdingus specialaus subjekto požymius, bendrininkams ši taisyklė netaikoma. Specialaus nusikaltimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams subjektą suponuoja BK XXXIII skyriuje numatytų nusikalstamų veikų objekto turinys, nusikaltimo pavojingumas, atsiradusios pasekmės, šių nusikaltimų padarymo ir pasekmių atsiradimo mechanizmas bei kitos ypatybės.

Baudžiamojo kodekso 230 straipsnio 1 dalyje paaiškinta, jog šiame skyriuje nurodyti valstybės tarnautojai yra asmenys dirbantys valstybės tarnyboje:

- 1) valstybės politikai. Pagal Valstybės tarnybos įstatymą valstybės politikai – asmenys, įstatymų nustatyta tvarka išrinkti ar paskirti į Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko, Seimo nario, Ministro Pirmininko, ministro, savivaldybės tarybos nario, savivaldybės mero, savivaldybės mero pavaduotojo pareigas

²⁵ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2000, p. 278

²⁶ Ten pat, p. 274.

- 2) viešojo administravimo valstybės tarnautojai pagal Valstybės tarnybos įstatymą
- 3) kiti asmenys, kurie dirbdami valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose, teisminėse, teisėsaugos, valstybės kontrolės bei priežiūros ir joms prilygintose institucijose atlieka valdžios atstovo funkcijas arba turi administracinius įgaliojimus,
- 4) oficialūs kandidatai į aukščiau išvardintas pareigas.

Baudžiamojo kodekso 230 straipsnio 2 dalyje reglamentuota, kad valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo:

- 1) turintis atitinkamus įgaliojimus užsienio valstybės institucijoje,
- 2) turintis atitinkamus įgaliojimus tarptautinėje viešojoje organizacijoje,
- 3) turintis atitinkamus įgaliojimus tarptautinėse teisminėse institucijose,
- 4) oficialūs kandidatai į tokias pareigas.

Akivaizdu, kad ši norma susijusi su tarptautine teise. Šioje straipsnio dalyje nereikalaujama, kad asmuo turėtų konkrečius įgaliojimus ar funkcijas, kaip BK 230 str. 1 dalyje, o taip pat nereikalaujama, kad minimi asmenys dirbtų atitinkamose institucijose. Vienintelis reikalavimas, kad jie turėtų atitinkamus įgaliojimus.

Baudžiamojo kodekso 230 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris dirba bet kokioje valstybinėje, nevalstybinėje ar privačioje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje, verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus administracinius įgaliojimus arba turi teisę veikti šios įstaigos, įmonės ar organizacijos vardu, ar teikia viešąsias paslaugas.

Prie visų asmenų, galinčių būti nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, reikia nepamiršti priskirti ir juridinį asmenį bei pakaltinamą baudžiamojo amžiaus sulaukusį fizinį asmenį.

Atkreipsime dėmesį, kad ES 1997 m. Konvencija dėl kovos su korupcija praplėtė kategorijas pareigūnų, kuriems taikomi korupciją liečiantys įstatymai, kad būtų apimtas kiek galima platesnis ES tarnautojų spektras. Tarptautinių teisės aktų pagrindu buvo padaryti pakeitimai Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, kuriais remiantis įtvirtinta privataus sektoriaus subjektų ir juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, o greta valstybės tarnautojo atsirado jam prilyginamo asmens sąvoka. Magistro darbo autorė pritartų dar iki to laiko išreikštai doc. J. Prapiesčio nuomonei, kad didelis minėtų asmenų skaičius gali sukelti sunkumų nustatant ar tam tikras asmuo gali būti nagrinėjamos nusikalstamos veikos subjektu ir tikrai tikslų minėtų

asmenų tipinių požymių nurodymas baudžiamajame įstatyme leidžia išvengti kvalifikavimo klaidų.²⁷

Pabrėžtina, kad nusikalstamų kėsinių į valstybės tarnybą padarinių mastas tiesiogiai priklauso nuo kaltininko užimamų pareigų svarbos: aukštesnes pareigas valstybės tarnyboje užimantys kaltininkai savo nusikalstamais veiksmais sukelia sunkesnių padarinių, ypač politine prasme. Taigi nusikaltimais valstybės tarnybai iškreipiamos arba paneigiamos konstitucinės nuostatos apie valstybės valdžios priedermę tarnauti žmonėms, o tai pakerta žmonių pasitikėjimą ne tik valstybės tarnyba, bet ir apskritai valstybe.²⁸

Subjektyvioji nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams pusė baudžiamajame įstatyme paprastai apibūdinama tyčia. Reikia pažymėti, jog kai kurių nusikalstamų veikų kaip būtinas požymis nurodomi savanaudiški ar asmeniniai tikslai (BK 225 straipsnis). O tarnybos pareigų neatlikimas (BK 229 str.) pasireiškia neatsargia kaltės forma.

Taigi išanalizavus nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams sampratą, galima teigti, kad nusikalstamos veikos valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams – tai pavojingos veikos asmenų, kurie turėdami atitinkamos nusikalstamos veikos sudėtyje numatytus subjekto požymius, padaro esminę žalą valstybės interesams ir kitiems asmenims. Tokia veikia pažeidžia valstybės tarnybos principus, normalią valstybės ar savivaldybės institucijų veiklą. Vienais atvejais šios nusikalstamos veikos padaromos tiesiogiai pasinaudojant tarnybiniiais įgaliojimais ar kompetencija, kitais atvejais – nusikalstama veika padaroma ne subjekto tarnybinių įgaliojimų srityje, bet darant poveikį kitų subjektų neteisėtai veiklai tarnyboje.

---

²⁷ Prapiestis J. Pareiginių nusikaltimų subjekto sąvoka asmens neliečiamybės konstitucinių garantijų šviesoje. *Teisė, Mokslo darbai*, Nr. 21, 1986, p. 91

²⁸ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2000, p. 274.

2. PAPIRKIMO SUDĖTIES ANALIZĖ

2.1. Papirkimo objektas ir dalykas

Nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu civilizuotoje visuomenėje gali būti pripažintas toli gražu ne kiekvienas žmogaus poelgis. Nusikalstamomis tampa tik pavojingos veikos, kurių pavojingumą nulemia įvairūs požymiai, tačiau svarbiausias iš jų, yra vertybės ir gėriai, kuriems šis poelgis daro žalą ar kelia pavojų.²⁹ Teisinėje literatūroje vieni autoriai nusikaltimo objektą siūlo laikyti „interesus“, ar „visuomeninius santykius“. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto baudžiamosios teisės katedros parengtame vadovėlyje nusikalstamos veikos objektu siūloma laikyti „teisinius gėrius, į kuriuos kėsinamasi nusikaltimu ir kurie yra saugomi baudžiamojo įstatymo“.³⁰ Prof. V. Piesliakas objektą įvardija, kaip baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes.³¹ Kaip matome, daugelio teisės teoretikų nuomonės dėl objekto sąvokos išsiskiria. Tačiau Lietuvos Aukščiausias Teismas yra išreiškęs nuomonę, kad nusikalstamos veikos objektas yra teorinių ir apibrėžimų sferoje, dėl ko jo apibūdinimas gali ženkliai varijuoti.³² Remdamiesi šia skeptiška nuomone apie objekto sąvokos reikšmę, apsistosime ties dažniausiai sutinkama ir vartojama objekto sąvoka, jį suprantant kaip baudžiamojo įstatymo saugomą teisinį gėrį (vertybę). Dabartinės Lietuvių kalbos žodyne randame, kad gėris tai – gerumas; kas gera, dora; turtas gėrybė. Vertybė – turintis vertę, kainą, vertingas.³³

Veika nebus pripažįstama nusikalstama, jei ji nebus nukreipta prieš vienus ar kitus baudžiamojo įstatymo saugomus teisinius gėrius. Tad kiekvienai nusikalstamai veikai yra būtinas nusikalstamos veikos objektas.

Papirkimas yra įtvirtintas baudžiamojo kodekso XXXIII skyriuje tarp nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Ir kaip jau minėjome I-oje šio darbo dalyje, šiame skyriuje numatytos nusikalstamos veikos apima du rūšinius objektus – valstybės tarnyba ir viešieji interesai.

Doc. J. Prapiestis netgi nurodo, kad „papirkimas nėra nusikaltimas valstybės tarnybai tikrąją tų žodžių prasme, nes šio nusikaltimo subjektui nebūtinai specialieji nusikaltimų

²⁹ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 210

³⁰ Abramavičius A. et.al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patais. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 158

³¹ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 181

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. Gegužės 9 d. nutartis Nr. 2K-274/2000

³³ Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Internetinė versija <http://www.autoinfo.lt/webdic/> [žiūrėta 2009-04-13]

tarnybai subjekto požymiai“ . Anot jo, atsakomybė už šią nusikalstamą veiką numatyta XXXIII skyriuje todėl, kad be šios nusikalstamos veikos neįmanoma nusikalstama veika grynai valstybės tarnybai – kyšio paėmimas.³⁴ Tačiau kaip žinome iš teisės teorijos, rūšinis objektas yra Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies normų sisteminimo pagrindas, o subjekto požymiai tam neturi jokios įtakos. Ir tikrai akivaizdu, kad papirkimo nusikalstama veika pažeidžiamas būtent XXXIII skyriaus saugomas rūšinis objektas – valstybės tarnyba ir viešieji interesai. Todėl magistro darbo autorės nuomone nėra jokio pagrindo papirkimo nusikalstamą veiką įvardinti kaip „nusikalstamą veiką valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ne tikrąją to žodžio prasme“.

Papirkimas Baudžiamojo kodekso 227 straipsnyje suprantamas kaip tiesiogiai arba netiesiogiai pareikštas pasiūlymas, pažadas duoti kyšį arba kyšio davimas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą, vykdant įgaliojimus arba kyšio davimas per tarpininką, siekiant tų pačių rezultatų. Taigi papirkimo, kaip jau minėjome anksčiau, rūšiniu objektu laikytina valstybės tarnyba ir viešieji interesai. Doc. J. Prapiestis pateikia platesnį nusikalstamų veikų valstybės tarnybai rūšinio objekto apibūdinimą, nurodydamas, kad tai- Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės siekį atitinkanti, efektyvi, autoritetinga, be kita ko kokybiška, jokiems teisės aktams neprieštaraujanti valstybinių ir savivaldybės įstaigų bei institucijų veikla.³⁵ Tad papirkimu ir kėsiniamsi būtent į šį objektą, trumpai tariant į valstybės tarnybą, jos normalią veiklą. Tiesioginis tokios nusikalstamos veikos objektas yra atskirų valstybės institucijų ir įstaigų normali, efektyvi, autoritetinga veikla, neprieštaraujanti jokiems šalyje galiojantiems teisės aktams. Tiek tiesioginis, tiek ir rūšinis objektas apibūdinamas galima sakyti tokiomis pačiomis vertybėmis. Konstitucinis Teismas 1997 m. lapkričio 13 d. nutarime yra aiškinęs, kad jeigu veikoje trūksta bent vieno įstatyme aprašyto nusikaltimo sudėties požymio, asmuo negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.³⁶ Tai yra nurodyta ir Baudžiamajame kodekse, kurio antrame straipsnyje, nurodant pagrindinius baudžiamosios atsakomybės pagrindus, teigiama, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiamas tik tas asmuo, kuris pats kaltai padarė nusikalstamą veiką, ir toji veika atitinka baudžiamojo įstatymo nustatytą

---

³⁴ Abramavičius A. et.al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patais. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, p 292.

³⁵ Ten pat, p. 278

³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų „ galiojimo sustabdymo laikinasis įstatymas atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 104 – 2644.

nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį. Kita vertus, jeigu asmens veika atitinka įstatyme aprašytus nusikaltimo požymius, jokios kitos asmens savybės, socialinė padėtis ir pan. negali turėti reikšmės tokį asmenį patraukiant baudžiamojon atsakomybėn. Tai lemia ypatingą tikslaus nusikaltimo požymių formulavimo reikšmę. Tačiau nereikia pamiršti ir kito – bausmės individualizavimo principo, kuriuo remiantis teismas skiria bausmę atsižvelgdamas į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį, kaltės formą ir rūšį, nusikalstamos veikos motyvus ir tikslus, stadiją, kaltininko asmenybę, asmens kaip bendrininko dalyvavimo darant nusikalstamą veiką formą ir rūšį, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes.

Tačiau vis dėlto tik nusikalstamos veikos sudėtis yra svarbiausias juridinis pagrindas baudžiamajai atsakomybei atsirasti. Kai subjekto padaryta veika atitinka įstatymo aprašytus požymius, tada praktiškai išsprendžiamas klausimas, kokios apimties turi būti nustatytos faktinės aplinkybės, kad be reikalo neišplėstų bylos tyrimo. Kita vertus, toks apibrėžtumas leidžia kaltininkui susikoncentruoti ir ginantis ginčyti konkrečius faktus ir jų juridinį vertinimą, o galutinėje išvadoje tiksliai apibrėžia baudžiamosios atsakomybės pagrindus ir ribas.

Teisinėje literatūroje galime rasti nuomonių, kad „nusikaltimų valstybės tarnybai klasifikavimo pagrindas esti ne tiek nusikalstamo kėsینimosi objektas, kiek specialusis subjektas“.³⁷ Tačiau vien specialaus subjekto nepakanka, kad nusikalstama veika būtų pripažinta tarnybiniu nusikaltimu, juolab, kad ir papirkimo sudėties subjektui nėra išskiriami specialaus subjekto požymiai. Teisingas nusikalstamos veikos objekto nustatymas padeda išsamiau suvokti pačios veikos teisinę prigimtį, atskirti šias veikas nuo panašių bei kitų teisės pažeidimų. Nuo nusikaltimo objekto labai priklauso ir pačio nusikaltimo pavojingumas, jo priskyrimas prie atitinkamų nusikaltimo rūšių.

Išanalizavus nusikalstamos veikos – papirkimo- objektą, būtina aptarti ir tai, kas yra šios veikos dalykas. Kaip žinia, nusikaltimo dalyko negalima tapatinti su nusikaltimo objektu. Dalykas yra materialio teisinio gėrio išraiška realiame pasaulyje, t.y. konkretūs materialaus pasaulio daiktai, kuriuos veikiant daroma žala teisiniams gėriams ar keliama tokios žalos grėsmė.³⁸ Baudžiamosios teisės teorijoje prie nusikalstamos veikos dalyko priskiriamos ir subjektyviosios asmenų teisės, jų veikla bei kiti nematerialaus pobūdžio

---

³⁷ Pivoriūnas A. Nusikaltimai valstybės tarnybai ir korupcija – problemos bei jų sprendimo būdai. *Justitia*, 1997, Nr. 6, p. 15.

³⁸ Abramavičius A. et.al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patais. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 166

dalykai.

Taigi papirkimo, kaip nusikalstamos veikos dalyku, turėtų būti laikomi tie materialūs ar nematerialūs daiktai, kuriuos veikiant padaroma žala atskirų valstybės institucijų ir įstaigų normaliai, efektyviai, autoritetingai veiklai, neprieštaraujančiai jokiems šalyje galiojantiems teisės aktams, bei viešiesiems interesams.

O. Fedosiuk nuomone, papirkimo dalyku yra laikomas kyšis.³⁹ Tokiai pozicijai neprieštaruoja ir prof. V. Piesliako nuomonė, kur jis nurodo, kad BK 225 straipsnyje (kyšininkavimas) nusikalstamos veikos dalykas įvardintas žodžiu „kyšis“. O kaip nagrinėsime toliau, kyšininkavimas ir papirkimas yra dvi neatsiejamos nusikalstamos veikos, kurios turi būti aiškinamos ir suprantamos sistemiškai. (žr. 33-34 psl.) Taigi seka logiška išvada, kad prof. V. Piesliako nuomone ir papirkimo dalyku yra laikytinas „kyšis“.

Tačiau reikia pripažinti, kad kyšis tėra abstrakti sąvoka, nenurodanti jokio konkretaus daikto, kurį veikiant daroma žala teisiniams gėriams. BK 227 str. formuluoatė „Tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti arba davė *kyšį*... „, taipogi to neatskleidžia. Taigi įstatymų leidėjas nedetalizuodamas, kas gali būti laikoma kyšiu, šį klausimą palieka spręsti teisės teorijai ir praktikai. Reikia pažymėti, jog iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusiame Baudžiamajame kodekse iki jame padarytų 2002 metais vasario mėnesį pakeitimų, straipsnio, kur aprašomi papirkimo požymiai, dispozicijoje buvo kalbama apie „kyšį pinigais ar materialinėmis vertybėmis arba sudarymu sąlygų turėti turtinę naudą“. Dar tada galiojusį Baudžiamąjį kodeksą patikslinus, tokio detalizavimo neliko.

Tačiau nors ir dabartiniame Baudžiamajame kodekse nėra detalizuotas analizuojamo nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo dalykas, šis gi klausimas atskleidžiamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo , kuris pažymi, kad „...papirkimo bylose kyšis suprantamas kaip neteisėtai gautas ar siekiamas gauti nepagrįstas atlygis, t. y. bet koks turtas, pvz., pinigai, vertybiniai popieriai, meno kūriniai, kitoks kilnojamasis ar nekilnojamasis turtas, teisiniai ar kitokie dokumentai, patvirtinantys nuosavybės teisę į turtą ar interesus į jį; turtinės paslaugos, pvz., nemokamas automobilio ar namo remontas, neprocentinių paskolų suteikimas, mokesčių sumažinimas; ir kt.“⁴⁰ Akivaizdu, kad visų rūšių neteisėto atlygio, galinčio būti

---

³⁹ Fedosiuk. O. *Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams LR BK XXXIII skyrius*, Prieiga per internetą: http://www3.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/btk/dokumentai/Slaidai/Nusik_tarnyb.ppt, [žiūrėta 2009-04-03].

⁴⁰ Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga . Prieiga per internetą: http://www.lai.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=32302 [žiūrėta 2009 03 27]

papirkimo dalyku, išvardinti neįmanoma.

K. Jovaiša bet kokią turtinę naudą, galinčią būti kyšiu skirsto į tokias grupes: 1) turtinės vertybės – pinigai, vertybiniai popieriai, namai, automobiliai, antikvariniai daiktai ir t.t. 2) teisė į turtą – dovanojimo sutartis, paveldėjimo teisės liudijimai ir kt. 3) nepagrįstai didelės palūkanos, mokamos už indėlius banke, beprocentinio kredito suteikimas ir pan. 4) nemokamai suteiktos mokamos paslaugos – kelialapiai, remonto darbai ir kt.⁴¹ Taip pat anot K. Jovaišos kyšiu negali būti laikomi nematerialaus pobūdžio paslaugos, kaip, pavyzdžiui, teigiami, pataikūniški atsiliepimai apie valstybės tarnautoją spaudoje, kitose žiniasklaidos priemonėse, posėdžiuose ir pan.⁴² Tokiai pozicijai pritaria ir J. Misiūnas, kuris pažymi, kad neturtinio pobūdžio paslaugos negali būti pripažintos kyšiu.

Tačiau teisės teorijoje yra nuomonių, kad išplečiant kyšio dalyką, būtina įtraukti tiek turtinę, tiek neturtinę naudą. Ši nuomonė grindžiama tuo, kad realiai kyšiu gali būti viskas, kuo galima papirkti tarnautoją. Juk ir siūlant, pažadant ar duodant tarnautojui kokią tai asmeninę, tačiau nebūtinai materialaus pobūdžio naudą, taip pat daroma žala valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams. Asmeninės naudos gavimas yra labai platus terminas, galintis apimti kilimą karjeros laiptais, lytinį ar kitokio pobūdžio asmeninį pasitenkinimą ir pan.

Nematerialaus pobūdžio naudos priskyrimas kyšiui atitinka ir tarptautinių teisės aktų dėl korupcijos nuostatas. JTO konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą 8 straipsnyje, reglamentuojančiame korupcijos kriminalizavimo klausimus, vartojama *nepagrįsto atlygio* sąvoka, JT konvencijoje prieš korupciją, ET baudžiamosios teisės konvencijoje dėl korupcijos, ES konvencijoje dėl kovos su korupcija, naudojama *bet kokio nepagrįsto atlygio* samprata.

Apžvelgiant užsienio valstybių baudžiamuosius įstatymus, galima paminėti, kad kai kuriuose dalykas yra apibūdinamas šiek tiek plačiau nei Lietuvos BK. Belgijos BK 246 str. 2 d. nurodoma, kad kyšiu laikoma pasiūloma, pažadama ar duodama *bet kokio pobūdžio nauda*;⁴³ Latvijos BK 323 str. 1 d. nurodyta, kad už kyšio davimą t.y. *materialinių vertybių, turtinio pobūdžio ar kitokio gėrio perdavimą* ;⁴⁴ Šveicarijos BK 322 str. numatyta, kad

⁴¹ Jovaiša K. Nusikaltimai valstybės tarnybai. *Teisės problemos*. Vilnius, 1996, Nr. 1, p. 76

⁴² Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2000 p. 287.

⁴³ Уголовный кодекс Бельгии . Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242695> [žiūrėta 2009 03 30].

⁴⁴ Уголовный кодекс Латвийской Республики (Принят 8 июля 1998 года, По состоянию на 1 августа 2001 года). Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424> [žiūrėta 2009 03 30]

baudžiamas tas, kas siūlo, pažada ar duoda *nepriklausančią naudą*.⁴⁵

Tačiau būtina pažymėti, kad pagal šiuo metu galiojančius baudžiamuosius įstatymus tik kyšio materialinė vertė turi įtakos nusikalstamos veikos kvalifikavimui. LR BK 227 str. 2 dalyje nurodyta, tas kas *siūlydamas, pažadėdamas duoti arba duodamas didesnės negu 250 MGL vertės kyšį...* O to paties straipsnio 3 dalyje numatyta baudžiamasis nusižengimas, kai siūlomo, žadamo ar duodamo kyšio vertė neviršija 1 MGL. Todėl tikrai kyla veikos kvalifikavimo neaiškumų, jei asmuo duoda, pažada duoti ar pasiūlo nematerialaus pobūdžio kyšį, kurio neįmanoma įvertinti pinigine išraiška (pavyzdžiui, valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens vaikų priėmimas į aukštąsias ar aukštesniąsias mokyklas be konkurso ar pan.). Tokiu atveju veika negali būti kvalifikuojama nei pagal 227 str. 2 d. nei pagal 3 d. Šio darbo autorė pritaria ir I. Gavelytės – Kalytienės nuomonei, kad minėto straipsnio dalyse įtvirtintos materialinės kyšio vertės kelia rimtų abejonių dėl asmenų lygiateisiškumo principo laikymosi baudžiamajame įstatyme.⁴⁶ Jei asmuo pasiūlo, pažada ar duoda nematerialaus pobūdžio kyšį, nepriklausomai nuo jo vertės, veika gali būti kvalifikuojama tik pagal 227 str. 1 dalį. Nors galbūt jo siūlomas, pažadamas, duodamas kyšis (pvz. Palankus atsiliepimas apie tarnautoją žiniasklaidoje) iš esmės yra tokio paties pavojingumo nusikalstama veika, kaip kito asmens pasiūlytas, pažadėtas ar duotas 100 litų.

Taigi glaustai tariant papirkimo dalyku laikytina visa neteisėtai gauta nauda apskritai, kuri suprantama, kaip tam tikra ekonominė būklė (padėtis), atsirandanti asmeniui įgyvendinus turtinį interesą. Tai turtinio ar neturtinio pobūdžio atlygis, skirtas jį priimančiojo, pažadančio ar susitarusio priimti valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens naudai ar kitų kyšininko nurodytų asmenų naudai.

Reikia atkreipti dėmesį, jog lytiniai santykiai tarp tarnybiškai priklausomų asmenų nelaikomi kyšiu. Jei veikoje yra seksualinio priekabiavimo požymių, tokia veika kvalifikuotina pagal Baudžiamojo kodekso 152 straipsnį.⁴⁷ Tačiau kaip žinia egzistuoja ir mokamos seksualinės paslaugos, kurios laikytinos turtinio pobūdžio paslaugos teikimu. O kaip jau išsiaiškinome anksčiau, visos turtinio pobūdžio paslaugos gali būti pripažįstamos kyšiu. Todėl būtų teisinga manyti, kad ir mokamos seksualinio pobūdžio paslaugos turėtų būti laikomos kyšiu (neteisėta nauda), jei tai būtų atlygis valstybės tarnautojui ar jam prilyginamam asmeniui už pageidaujama teisėtą veikimą ar neveikimą, ar siekiant neteisėtos

⁴⁵ Швейцарский Уголовный Кодекс от 21 декабря 1937 года. Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241950> [žiūrėta 2009 03 30]

⁴⁶ Gavelytė-Kalytienė I., Daktaro disertacija: *Kyšininkavimo prevencija ir kontrolė*. Vilnius, 2006, p. 56

⁴⁷ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2001

valstybės tarnautojo veikos vykdant įgaliojimus. Tačiau būtina sąlyga yra ta, kad valstybės tarnautojas turi žinoti ir suprasti, kad seksualinės paslaugos jam suteikiamos kaip atlygis už tam tikrus veiksmus.

Praktikoje gali kilti klausimas dėl to, ar perduoti daiktai yra dovana, ar kyšis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2006 m. kovo 14 d. nutartyje baudžiamojoje byloje *L. Š. pagal BK 227 str. 1 d.*, Nr. 2K- 195/2006,⁴⁸ aiškino, jog Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnių dispozicijose nevartojamas „dovanos“ terminas. BK 225 ir 227 straipsniuose vartojamas tik vienas terminas - „kyšis“. Kyšis nuo donanos iš principo skiriasi tuo, kad kyšis yra susitarimo tarp dviejų pusių dėl tam tikrų veiksmų atlikimo rezultatas, o dovana duodama nesant susitarimo dėl valstybės tarnautojo tam tikrų veiksmų atlikimo ar neatlikimo. Tačiau ir kyšį, ir dovaną jungia tai, kad ir kyšis, ir dovana duodami ar imami ne šiaip sau, o už kyšio ar donanos davėjo pageidaujamą valstybės tarnautojo elgesį, kuris gali pasireikšti teisėtu ar neteisėtu veikimu ar neveikimu vykdant įgaliojimus. LAT išvada yra ta, kad jeigu turinės vertybės (ar paslaugos) duodamos kaip dovana po pageidaujamų veiksmų atlikimo (ar neatlikimo) prieš tai nesiūlius ir nepažadėjus duoti kyšį, tokia „dovana“ laikoma kyšiu ir veikia kvalifikuojama pagal BK 227 straipsnį, jeigu nustatoma, kad ji buvo duodama kaip kyšis, t. y. atlygis už valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikimą (ar neveikimą) vykdant įgaliojimus.⁴⁹

Taigi apibendrinant galima teigti, kad papirkimo dalyku gali būti laikoma neteisėta turтино ar neturтино pobūdžio nauda, galinti turėti bet kokias materialias ar nematerialias formas . Būtina pripažinti, kad šiuo metu nėra visiško aiškumo dėl baudžiamajame kodekse vartojamos kyšio sąvokos aiškinimo, todėl būtų tikslinga įstatyme išsamiau atskleisti kyšio sąvokos turinį.

---

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 14 d. nutartis Nr. 2K- 195/2006 . Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29657, [žiūrėta 2009 01 08].

⁴⁹ Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga . Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=32302 [žiūrėta 2009 03 27]

2.2. Papirkimo objektyvioji pusė

Objektyvioji nusikaltimo pusė – tai išorinė pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimo pusė. Kiekvienas iš nusikaltimų turi be galo daug jų individualizuojančių bei apibūdinančių jo objektyviają pusę požymių.⁵⁰

Nusikalstamos veikos objektyviają pusę sudaro: pavojinga veika; pasekmės; priežastinis ryšys tarp pavojingos veikos ir atsiradusių pasekmių; laikas; vieta; būdas; priemonės ir pan.

Baudžiamosios teisės teorijoje ir baudžiamuosiuose įstatymuose yra pripažįstama, kad nusikalstama veika turi būti pavojinga ir priešinga teisei. Pavojinga veika – tai priešingas teisei, pavojingas, sąmoningas ir valingas asmens elgesys išoriniame pasaulyje.

Reikia pažymėti, jog veika nėra pavojinga, jeigu ji nedaro esminės žalos įstatymo ginamoms vertybėms arba nekelia grėsmės tokiai žalai atsirasti, t. y. nors joje yra pavojingos veikos požymių, tačiau veikos pavojingumas nesiekia to laipsnio, kuris būtinas baudžiamajai atsakomybei atsirasti. Asmens pavojinga veika gali pasireikšti veikimu arba neveikimu, be to ji turi būti sąmoninga ir valinga.

Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 1 dalyje numatyta atsakomybė tam, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti arba davė kyši valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkui siekdamas tų pačių rezultatų. Taigi papirkimo objektyvioji pusė gali pasireikšti įvairiais veiksmais:

- pasiūlymu kyšio;
- pažadėjimu duoti kyši;
- davimu kyšio.

Kyšio pasiūlymas – tai tarnautojo ar jam prilyginto asmens informavimas, kad jeigu jis sutiktų patenkinti papirkėjo interesą, tai gautų kyši. Siūloma gali būti žodine forma arba raštu, taip pat veiksmu, iš kurio galima suprasti, jog siūlomas kyšis. Pasiūlymas yra baigtas nusikaltimas nuo supažindinimo su informacija momentu. Siūlymas taip pat gali pasireikšti kaip trečiojo asmens skatinimas tarpininkauti – siūlymas perduoti kyši tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, siūlymas padėti paveikti juos. Nesvarbu ar tarpininkas pagal minėtą

---

⁵⁰ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 1998., p. 170.

schema gautų naudos ar ne.⁵¹ Pasiūlymas kyšio – be abejonės yra aktyvūs veiksmai. Jie atliekami tiesiogiai (atvirai siūlant) arba netiesiogiai (užmaskuotai siūlant).

Pažadėjimas duoti kyšį taipogi yra aktyvūs veiksmai. Jis turi būti patvirtintas realiais veiksmais. Galima įvardinti, jog pažadas duoti kyšį – tai asmens sutikimas duoti kyšį, jeigu bus patenkintas jo interesas. Praktikoje labai sudėtinga išvelgti skirtumus tarp pažado ir pasiūlymo duoti kyšį. Iš teismų sprendimų matyti, kad pasiūlymas ar pažadas duoti kyšį paprastai pasireiškia nurodant valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui ar tarpininkui konkretų kyšio dydį, jo perdavimo būdą, laiką ir pan.⁵²

Davimas kyšio irgi aktyvus veikimas, kuris be abejonės gali būti tiek atviras tiek ir užmaskuotos formos. Kvalifikuojant nusikaltimą, kyšio perdavimo būdas reikšmės neturi. Aptariamas nusikaltimas laikomas baigtu nuo to momento, kai kyšis (tai gali būti ir visas arba jo dalis) perduodamas valstybės pareigūnui ar jam prilygintam asmeniui, o šis jį priima ar pasinaudoja turtinio pobūdžio paslaugomis. Diferencijuojama atsižvelgiant į tai, ar kyšis yra duodamas už pageidaujamą teisėtą veikimą (neveikimą) ar už neteisėtą veikimą. Neveikimo pavojingumas pasireiškia tuo, kad asmeniui susilaikius nuo tam tikrų veiksmų atlikimo atsiranda žala teisiniams gėriams ar keliama tokios žalos grėsmė. Valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtas veikimas, BK 227 str. 1 d. prasme, suvokiamas, kaip paprasti teisėti, susijusių su valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens vykdomosiomis funkcijomis ar kitais įgalinimais, veiksmai, kuriuos jis kompetentingas atlikti. Tuo tarpu neveikimas, BK 227 str. prasme, suvokiamas, kaip neatlikimas veiksmų, kuriuos valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo turėjo ir galėjo atlikti, t.y. veiksmai, kuriuos pareigūnas kompetentingas atlikti, bet, priešingai savo vykdomoms funkcijoms ar turimiems įgalinimams, jų neatlieka.

Šiame magistro darbe palyginimui pasirinktose užsienio valstybėse papirkimo objektyvioji pusė dažniausiai realizuojama tais pačiais veiksmais kaip nurodyta ir Lietuvos BK : pasiūlė, pažadėjo, davė kyšį (Danijos Karalystė, Švedijos Karalystė, Šveicarijos Konfederacija, Belgijos Karalystė). O štai Rusijos Federacijos Baudžiamojo kodekso (toliau

---

⁵¹ Fedosiuk. O. Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams LR BK XXXIII skyrius, Prieiga per internetą: http://www3.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/btk/dokumentai/Slaidai/Nusik_tarnyb.ppt, [žiūrėti 2009-01-03].

⁵² Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga. Prieiga per internetą: http://www.lai.lt/4_tpbuileteniai/senos/nutartis.aspx?id=32302 [žiūrėta 2009 03 27]

Rusijos BK) 291 straipsnyje papirkimas yra suprantamas kaip kyšio davimas pareigūnui asmeniškai ar, jei jis tam neprieštaravo, per tarpininkus, pareigūno gimines arba artimuosius už kokio nors veiksmo vykdymą (ar nevykdymą) kyšio davėjo naudai, kuri šis galėjo ar privalėjo atlikti dėl savo tarnybinių įgaliojimų. Taigi nėra kriminalizuojamas kyšio pasiūlymas, susitarimas ar pažadas duoti kyšį. Taip pat pažymėtina, kad pagal Rusijos BK asmens išsakytas ketinimas duoti kyšį negali būti kvalifikuojamas kaip pasikėsėjimas duoti kyšį tuo atveju, jei asmuo tam, kad realizuoti išsakytą ketinimą nesiėmė jokių konkrečių veiksmų. Taigi pagal Rusijos Federacijos baudžiamuosius įstatymus papirkimas laikomas baigtu, kai pareigūnas asmeniškai ar per kitus asmenis priima bent dalį kyšio.⁵³

Pagal LR baudžiamuosius įstatymus, papirkimas (tiek nusikaltimas, tiek baudžiamasis nusižengimas) laikomas baigtu, kai atliekama bent kuri nors viena iš straipsnio dispozicijoje nurodytų veikų:

- tiesioginis ar netiesioginis pasiūlymas kyšio;
- pažadėjimas duoti kyšį;
- davimas kyšio.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. vasario 12 d. nutartyje, aiškino, jog kyšis laikomas duotu, kai papirkėjas jį perduoda (tiesiogiai ar netiesiogiai) valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą jo veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus. Jeigu valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo duodamo kyšio nepriima dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo papirkėjo valios, papirkėjo veika kvalifikuojama kaip baigtas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas.⁵⁴

Kitoje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog paperkamam asmeniui kyšis gali būti duodamas tiek iki tam tikro pageidaujamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėto ar neteisėto veikimo ar neveikimo vykdant įgaliojimus, tiek ir po to.⁵⁵ Taigi veikos kvalifikavimui neturi reikšmės, kada kyšis duodamas: prieš ar po pageidaujamų veiksmų atlikimo ar neatlikimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2006 m. kovo 14 d. nutartyje aiškino, jog papirkimas Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio prasme -

---

⁵³ Комментарий Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва, 1999

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 12 d. nutartis, Nr. 2K-53/2008. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32598, [žiūrėta 2009-01-06].

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 3 d. nutartis Nr. 2K-274/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123, [žiūrėta 2009-01-06].

tai veikimas, kurio metu asmuo siūlo, pažada ar duoda valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui pinigų, daiktų ar paslaugų forma kyšį. Kadangi BK 227 straipsnyje numatyta papirkimo sudėtis yra formali, todėl kyšio davimas yra baigtas nuo atitinkamų veiksmų padarymo (pabaigimo) momento. Nusikaltimo baigtumo momentui reikšmės turi ir kitos pusės veiksmai, t. y. valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens sutikimas, pritarimas ar kyšio priėmimas ir kaltininko suvokimas, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo priėmė kyšį. Jeigu asmuo perduoda kyšį ir suvokia, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas pareigūnas nepriėmė kyšio, kaip jau minėjome, veikia kvalifikuojama kaip pasikėsinimas kyšininkauti pagal BK 22 straipsnio 1 dalį ir BK 227 straipsnio atitinkamą dalį priklausomai nuo kyšio dalyko vertės. Tačiau tuo atveju, kai papirkėjas atlikęs savo veiksmus nutraukia pokalbį ar pasišalina, nesulaukęs kyšio priėmėjo reakcijos į jo veiksmą, ar ji jam nesvarbi, veikia laikoma baigta, neatsižvelgiant į tai, ar valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo priėmė ar nepriėmė duotą kyšį.

Taigi kyšio perdavimo baigtumas nepriklauso nuo to, ar papirktas pareigūnas, tarnautojas jau yra atlikęs pageidaujamus veiksmus, ar dar ne. Veiksmai, kuriais suinteresuotas kyšio davėjas, gali būti atliekami iki kyšio davimo ir po to. Jie gali būti ir visai neatlikti. Pagaliau kyšio perdavimo sudėtis yra ir tuomet, kai kyšį priima asmuo, nekompetentingas atlikti veiksmus, kuriais suinteresuotas kyšio davėjas.

LR BK 227 str. 2 dalyje yra numatyta kvalifikuota papirkimo sudėtis, o to paties straipsnio 3 dalyje - privilegijuota. Kvalifikuota nusikalstamos veikos sudėtis yra tokia, į kurią įtraukiami papildomi, palyginti su pagrindine sudėtimi požymiai, didinantys nusikalstamos veikos pavojingumą.⁵⁶ Atitinkamai privilegijuota nusikalstamos veikos sudėtis yra tokia, kurioje įtraukti papildomi požymiai, mažinantys veikos pavojingumą.

Taigi papirkimą kvalifikuojantys požymiai pagal Lietuvos Respublikos BK yra:

- siūlymas, pažadėjimas duoti arba davimas didesnės negu 250 MGL vertės kyšį;
- kai tokie veiksmai atlikti (siūlymas, pažadėjimas duoti ar davimas kyšio) siekiant neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikos, vykdant įgaliojimus.

Kaip matome iš Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 2 dalies baudžiamoji atsakomybė diferencijuojama pagal tai, kokios vertės buvo pasiūlytas, pažadėtas arba duotas

---

⁵⁶ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 188

kyšis, arba pagal tai kokių valstybės tarnautojo ar jam prilyginamo asmens veiksmų siekė papirkėjas, teisėtą ar neteisėtą. Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo⁵⁷ 8 straipsnyje buvo nurodyta, jog 2008 metais minimalus gyvenimo lygis yra 130 litų per mėnesį vienam Lietuvos Respublikos gyventojui.

Tačiau kaip išsiaiškinome ankstesniame skyriuje, kyšis gali būti įvairaus, tiek materialaus, tiek ne materialaus pobūdžio neteisėta nauda. Todėl, kaip jau ir minėjome, tokiu atveju kyla veikos kvalifikavimo neaiškumų, jei asmuo duoda, pažada duoti ar pasiūlo nematerialaus pobūdžio kyšį, kurio neįmanoma įvertinti pinigine išraiška (pavyzdžiui, valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens vaikų priėmimas į aukštąsias ar aukštesnias mokyklas be konkurso ar pan.). Tuomet veika negali būti kvalifikuojama nei pagal 227 str. 2 d. nei pagal 3 d.

Kai siūlant, pažadant ar duodant kyšį siekiama neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginamo asmens veikos, vykdamas įgaliojimus, reiškia, kad siekiama, jog kyšio gavėjas veiktų ne savo įgaliojimų ribose, viršydamas juos, pažeisdamas įstatymus.

Ankščiau aptartame nutarime Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad siekimas neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginamo asmens veikos nelaikomas kvalifikuojančiu požymiu, kai duodamo kyšio vertė mažesnė nei 1 MGL. Taigi darytina išvada, kad kyšio siekimas neteisėtą valstybės tarnautojo ar jam prilyginamo asmens tikslų bus laikomas kvalifikuojančiu požymiu tik tada, kad duodamo, siūlomo, žadamo kyšio vertė bus didesnė nei 1 MGL. Kitu atveju nusikalstama veika laikoma baudžiamuoju nusižengimu (BK 227 straipsnio 3 dalis). Tokį įstatymo aiškinimą patvirtina ir kyšio gavėjo baudžiamoji atsakomybė, kai jis priėmęs, pažadėjęs ar susitaręs priimti mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį, reikalavęs ar provokavęs jį duoti tiek už teisėtą, tiek ir už neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdamas įgaliojimus padaro baudžiamąjį nusižengimą (BK 225 straipsnio 4 dalis). BK 225 straipsnyje (kyšininkavimas) ir 227 straipsnyje (papirkimas) numatytos veikos, nors ir yra savarankiškos, tačiau jos viena su kita glaudžiai susijusios ir negali būti aiškinamos atsietai, o turi būti suprantamos sistemiškai.⁵⁸

Palyginimui galima nurodyti, kad Latvijos Respublikos baudžiamąjo kodekso 323

---

⁵⁷ Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 132 – 5356.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 3 d. nutartis, Nr. 2K–274/2007, [Prieiga per internetą : http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123](http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123), [žiūrėta 2009-01-06].

straipsnio 2 dalyje yra numatyti tokie papirkimą kvalifikuojantys veiksmai: veika atlikta pakartotinai arba valstybės tarnautojo.⁵⁹

Kaip jau minėjome, LR BK 227 str. 3 d. yra numatyta privilegijuota papirkimo sudėtis, šiuo atveju baudžiamasis nusižengimas. Baudžiamojo kodekso 12 straipsnyje nustatyta, jog baudžiamasis nusižengimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą.

Tikslinga prisiminti, jog pagal iki 2007 m. liepos 21 d. galiojusios Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 3 dalies redakciją baudžiamuoju nusižengimu buvo laikomas šio straipsnio 1 dalyje numatytų veiksmų atlikimas, t. y. pasiūlymas, pažadėjimas arba davimas kyšio valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkui, siekiant tų pačių veiksmų, jeigu kyšio vertė mažesnė negu 1 MGL.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių aiškino, jog pagal dispozicijos prasmę veika pagal iki 2007 m. liepos 21 d. galiojusios redakcijos Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 3 dalį kaip baudžiamasis nusižengimas galėjo būti kvalifikuojamas tik tuo atveju, jeigu kaltininkas nusikalstama veika siekė, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo elgtųsi (veiktų ar neveiktų) teisėtai. Tuo tarpu kaip jau išsiaiškinome anksčiau pagal šiuo metu galiojančią Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 3 dalies redakciją nusikalstama veika kaip baudžiamasis nusižengimas gali būti kvalifikuojama ir tada, kai asmuo savo nusikalstamais veiksmais (pasiūlydamas, pažadėdamas arba duodamas mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį) siekia iš paperkamo asmens neteisėto veikimo arba neveikimo.⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2007 m. gruodžio 18 d. nutartyje, atkreipė dėmesį, jog pagal teismų praktiką, galiojant ir ankstesnei redakcijai, jei valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą, nepriklausomai nuo to už kokį – teisėtą ar neteisėtą – veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkaujant, siekiant tų pačių rezultatų, pasiūlyto, pažadėto ar duoto kyšio vertė būdavo mažesnė negu 1 MGL dydžio, tokia nusikalstama veika taip pat buvo pripažįstama baudžiamuoju

---

⁵⁹ Уголовный кодекс Латвийской Республики (Принят 8 июля 1998 года, По состоянию на 1 августа 2001 года). Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424> [žiūrėta 2009 03 30]

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 27 d. nutartis Nr. 2K-842/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32417, [žiūrėta 2009-01-06].

nusižengimu ir kvalifikuojama pagal Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 3 dalį.⁶¹

Tad galima teigti, jog jei kyšio vertė neviršija 1 MGL, kaltininko veika nepriklausomai nuo konkretaus jos tikslo - teisėto ar neteisėto pageidaujamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens elgesio - atitinka Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 3 dalyje numatyto baudžiamojo nusižengimo sudėtį.

Baudžiamojo įstatymo dispozicijoje aprašant papirkimą atskirai išskirta galimybė pasiūlyti, pažadėti duoti arba duoti kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui per tarpininką. Tad kyšis gali būti pasiūlytas, pažadėtas duoti arba perduotas tiek tiesiogiai, tiek ir per tarpininkus (per bendrininkus).

Bendrininkavimas, kaip nustatyta Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio 1 dalyje, yra tyčinis bendras dviejų ar daugiau tarpusavyje susitarusių pakaltinamų ir sulaukusių šio kodekso 13 straipsnyje nustatyto amžiaus asmenų dalyvavimas darant nusikalstamą veiką.

Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio 2 dalyje detalizuota, jog nusikalstamos veikos bendrininkai yra vykdytojas, organizatorius, kurstytojas ir padėjėjas.

Baudžiamojo kodekso 26 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog bendrininkai atsako tik už tas vykdytojo padarytas nusikalstamas veikas, kurias apėmė jų tyčia.

Bendrininkavimo formos, kaip įvardinta Baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 1 dalyje, yra bendrininkų grupė, organizuota grupė, nusikalstamas susivienijimas.

Iš teismų praktikos matyti, jog papirkimas gali būti įvykdomas bendrininkų grupės arba organizuotos grupės. Nusikalstamas susivienijimas šiuo atveju negalimas, nes pagal LR BK 25 str. 4 d. nusikalstamas susivienijimas yra tada, kai bendrai nusikalstamai veiklai – vienam ar keliems sunkiems ar labai sunkiems nusikaltimams daryti – susivienija trys ar daugiau asmenų, kuriuos sieja pastovūs tarpusavio ryšiai bei vaidmenų ar užduočių pasiskirstymas. O LR BK 227 str. 2 d. nurodomas tik apysunkis nusikaltimas.

Baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 2 dalyje apibrėžta, jog bendrininkų grupė yra tada, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria nusikalstamą veiką daryti, tęsti ar užbaigti, jei bent du iš jų yra vykdytojai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2007 m. kovo 20 d. nutartyje, aiškino, jog iš anksto numatytas, detalus nusikaltimo padarymo planas, vaidmenų pasiskirstymas ir pan. nėra būtini bendrininkų grupės požymiai. Būtinai bendrininkų grupės požymis yra tai, kad joje turi būti bent du vykdytojai, t. y. mažiausiai du

---

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis, Nr. 2K-758/2007 http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32383, [žiūrėta 2009-01-06].

bendrininkai turi vykdyti bendros nusikalstamos veikos sudėties objektyviuosius požymius, taip pat kiekvienas bendrininkas turi suvokti, jog kėsinaisi į tą patį objektą, be to, turi suprasti ir kitus bendrai daromos veikos sudėties požymius ir pan. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija laikėsi nuostatos, jog bendrininkai pripažįstami bendravykdytojais, jei kiekvienas atliko dalį nusikalstamos veikos objektyviųjų požymių ir veikė tiesiogine tyčia.⁶²

Organizuota grupė, kaip detalizuota Baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 3 dalyje, yra tada, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria daryti kelis nusikaltimus arba vieną sunkų ar labai sunkų nusikaltimą ir kiekvienas grupės narys, darydamas nusikaltimą, atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. gegužės 19 d. nutartyje aiškino, jog susitarimo požymis bendrininkaujant reiškia tiek išankstinį, tiek ir spontanišką staiga kilusį susitarimą. Susitariama gali būti įvairiomis formomis: žodžiu, raštu, konkludentiniais veiksmais, todėl įrodinėjant susitarimo buvimą nėra būtina nustatyti, kad visi bendrininkai buvo išsamiai aptarę nusikalstamos veikos atlikimo detales.⁶³

Kaip jau minėjome, vienas iš objektyviosios pusės požymių yra nusikalstamos veikos pasekmės. Kėsinant į baudžiamojo įstatymo saugomus teisinius gėrius, jiems padaroma žala arba sukeliama tokios žalos grėsmė, tai ir vadinama nusikalstamos veikos pasekmėmis, kurių pavojingumas priklauso nuo nusikalstamos veikos objekto vertingumo.⁶⁴

Materialiose nusikaltimų sudėtyse įstatymo leidėjas dažniausiai tiesiogiai nurodo pasekmių atsiradimą vartodamas sąvokas „turtinė žala“, „sunkios materialinės pasekmės“, „kitokios sunkios pasekmės“ „didelė žala“ ir pan. Tačiau kai kuriose nusikaltimų sudėtyse įstatymo leidėjas nurodo tik konkrečias pasekmes, apibūdindamas pačią veiką.⁶⁵

Tenka pastebėti, jog kartais nusikalstamos veikos pasekmės padeda atriboti nusikaltimus, baudžiamuosius nusižengimus nuo administracinių teisės pažeidimų. Be to nusikalstamos veikos pasekmės tam tikrais atvejais gali būti nusikalstamą veiką

---

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 20 d. nutartis, Nr. 2K-231/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31042, [žiūrėta 2009-01-15].

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 19 d. nutartis Nr. 2K-229/2008. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32794, [žiūrėta 2009-01-15].

⁶⁴ Abramavičius A. et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patais. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003

⁶⁵ Abramavičius A. et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 1998., p. 180.

kvalifikuojančiais požymiais.

Papirkimo, tai yra nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 227 straipsnyje, sudėtis yra formali, nes jau kaip išsiaiškinome, šios nusikalstamos veikos baigtumas siejamas ne su konkrečių pasekmių atsiradimu, bet su veikos padarymu. Tai reiškia, kad žalos atsiradimas (padarymas) nėra numatytas straipsnio dispozicijoje kaip būtinas šios nusikalstamos veikos požymis.

Materialiose nusikalstamų veikų sudėtyse reikšmingas yra priežastinis ryšys tarp neteisėtos pavojingos veikos ir atsiradusių pasekmių.

Priežastinis ryšys – tai toks santykis tarp reiškinių, kuriam esant vienas reiškinys ar sąveikaujančių reiškinių visuma (priežastis) sukelia ir nulemia kitą reiškinį (pasekmę). Jeigu šį priežastinio ryšio apibrėžimą pritaikytume baudžiamajai teisei, tai priežastinį ryšį, kaip vieną iš nusikaltimo objektyviosios pusės požymių, galima būtų apibrėžti taip: priežastinis ryšys tarp veikos ir nusikalstamų pasekmių yra toks santykis, kuriam esant veika sukelia ir nulemia nusikalstamas pasekmes.⁶⁶ Bet kadangi papirkimo veikos kvalifikavimui nereikalaujama pasekmių atsiradimo, tuomet ir priežastinio ryšio nustatinėjimas nėra būtinas.

Nusikalstamos veikos vieta, laikas, įrankiai, priemonės ir kitokios objektyvios aplinkybės yra laikytini fakultatyviaisiais nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymiais. Minimieji požymiai įeina į nusikalstamos veikos sudėtį ir nulemia veikos nusikalstamumą ir baudžiamumą tik tada, kai jie aprašyti BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje. Tačiau savaime suprantama, kad tiek nusikalstamos veikos padarymo vieta, laikas, įrankiai, priemonės ar kitos aplinkybės yra būdingos kiekvienai veikai. Matyt sunku būtų išsivaizduoti tokią nusikalstamą veiką, kuri neturėtų padarymo laiko ar vietos.

Nusikalstamos veikos padarymo vieta parodo tai, kur buvo padarytas konkretus nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Nusikalstamos veikos padarymo laikas parodo tai, kada buvo padarytas konkretus nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Kadangi BK 227 straipsnio dispozicijoje nei nusikalstamos veikos padarymo laikas, nei vieta neminimi, aišku, šie objektyviosios pusės požymiai papirkimo kvalifikavimui reikšmės neturi.

Nusikalstamos veikos padarymo įrankiais laikytini tokie daiktai, kuriuos nusikalstamą veiką daręs asmuo tiesiogiai vartojo ją darydamas. Nusikalstamos veikos padarymo priemonės - tai tokie daiktai, kurie patys nenaudojami nusikalstamai veikai vykdyti, bet palengvina atlikti atitinkamus nusikalstamus veiksmus arba sudaro nusikalstamos veikos

---

⁶⁶ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 1998 p. 180 – 181.

materialias prielaidas.

Nagrinėjant objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius gali būti atsižvelgiama ir į tokias aplinkybes, kaip nusikalstamos veikos padarymo situaciją, būdą, susiklosčiusias aplinkybes ar pan. Nors minimi požymiai ir neįtraukti į papirkimo sudėtį kaip privalomi, tačiau tai nereiškia, kad atliekant tyrimą, jie nebus nustatinėjami. Reikia išsiaiškinti, koku būdu buvo duotas kyšis, nes to reikalauja nusikalstamos veikos tyrimo pilnumas ir visapusiškumas. Šios aplinkybės reikšmingos bendram supratimui, koku būdu buvo padaryta nusikalstama veika, tačiau tai nenulemia papirkimo sudėties buvimo ar nebuvimo kaltininko veikoje.⁶⁷ Kartais minimi fakultatyvieji požymiai gali būti reikšmingi tam, kad tinkamai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą. Tikslinga pažymėti, jog į objektyviosios pusės požymius, tokius kaip vieta, laikas, būdas, nusikalstamos veikos įvykdymo situacija ar pan., gali būti atsižvelgiama skiriant konkrečią bausmę. Įvairios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės gali būti pripažįstamos atsakomybę sunkinančiomis ar lengvinančiomis aplinkybės (LR BK 59 – 60 str.). Štai Marijampolės rajono apylinkės teismas baudžiamojoje byloje, kurioje A.K. kaltinamas siekęs papirkti Viešosios policijos Viešosios tvarkos ir eismo priežiūros grupės vyriausiąjį patrulį, nustatė, kad „ kaltinamojo atsakomybę lengvinanti aplinkybė yra tai, kad jis prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką ir dėl to nuoširdžiai gailisi. Jo atsakomybę lengvinančia aplinkybe laikytina tai, kad nusikalstamą veiką padarė būdamas apsvaigęs nuo alkoholio ir tai turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui. [...] Įvertinus jo padaryto nusikaltimo pobūdį, pavojingumą, kaltinamojo asmenybę, atsakomybę lengvinančią ir sunkinančią aplinkybes, teismas sprendžia, kad bausmės tikslai bus pasiekti paskyrus sankcijoje numatytą žemesnę negu sankcijos vidurkis baudą.“⁶⁸

Aptarus visus objektyviuosius papirkimo sudėties požymius, būtina paminėti, kad papirkimo sudėtis suformuluota analogiškai kyšininkavimo sudėčiai. Papirkimo atveju - kas tiesiogiai ar netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti ar davė kyšį už pageidaujamą teisėtą (neteisėtą) veikimą (neveikimą), kyšininkavimo atveju – kas tiesiogiai ar netiesiogiai priėmė, pažadėjo ar susitarė, priimti kyšį, reikalavo ar provokavo. Tai dvi glaudžiai susijusios nusikalstamos veikos, nes kyšio priėmimas neatskiriamas nuo papirkėjo, tai yra asmens, kuris duoda. Ir Lietuvos Aukščiausias Teismas yra pasisakęs, kad „BK 225 straipsnyje (kyšininkavimas) ir 227 straipsnyje (papirkimas) numatytos veikos, nors ir yra savarankiškos,

---

⁶⁷ Apanavičius M. *Atsakomybė už pareiginius nusikaltimus*. Vilnius, 1974, p. 107

⁶⁸ Marijampolės rajono apylinkės teismo 2008 m. sausio mėn. 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-564/2008

tačiau jos viena su kita glaudžiai susijusios ir negali būti aiškinamos atsietai, o turi būti suprantamos sistemiškai“. ⁶⁹ Tačiau LR BK kyšininkavimas laikomas sunkesniu nusikaltimu nei papirkimas, nes BK 227 str. 1 d. – nesunkus nusikaltimas, atitinkamas BK 225 str. 1 d. – apysunkis nusikaltimas, 227 str. 2 d. – apysunkis, o 225 str. 3 d. - sunkus nusikaltimas. Štai Šveicarijos BK už naudos priėmimą numatytos tokios pačios bausmės, kaip ir už davimą, tai rodo, kad ir papirkimas ir kyšio priėmimas laikomi vienodai pavojingais nusikaltimais. ⁷⁰ O štai Belgijos baudžiamajame kodekse abi minimas nusikalstamos veikos – tiek papirkimą, tiek kyšio paėmimą reglamentuoja net gi tas pats straipsnis. ⁷¹

Kaip jau minėta, nusikalstamos veikos objektyviosios pusės nustatymas turi didelę reikšmę teisingam nusikalstamų veikų kvalifikavimui. Konstruodamas nusikalstamų veikų sudėtis, įstatymo leidėjas baudžiamajame įstatyme paprastai aprašo išorinius kėsinimosi požymius, nes realiai išskirti žmogaus veiklos vidinę ir išorinę puses faktiškai neįmanoma. Dažniausiai tik remdamiesi objektyviaisiais nusikaltimo požymiais, tokiais kaip veikos padarymo būdas, vieta, veikos padarymo įrankiai, priemonės, mes galime spręsti apie subjektyvius nusikaltimo požymius: kaltę, motyvus, tikslus. Nusikaltimo požymiai, apibūdinantys jo išorinę (objektyvieji požymiai) bei vidinę (subjektyvieji požymiai) puses, sudaro vieningą visumą. Praktikoje šie požymiai negali būti aiškinami atskirai vienas nuo kito. Tik teorinis šių požymių aiškinimas leidžia juos išskirti į atskiras sistemas ir analizuoti kiekvieną atskirai.

---

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 3 d. nutartis, Nr. 2K–274/2007, [Prieiga per internetą : http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123](http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123), [žiūrėta 2009-01-06].

⁷⁰ Швейцарский Уголовный Кодекс от 21 декабря 1937 года. Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241950> [žiūrėta 2009 03 30]

⁷¹ Уголовный кодекс Бельгии . Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242695> [žiūrėta 2009 03 30].

2.3. Papirkimo subjektas

Nusikalstamos veikos subjektas – baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką. Pagal Lietuvos baudžiamąją teisę baudžiamosios atsakomybės subjektas gali būti ir fizinis, ir juridinis asmuo.

Už papirkimą pagal Baudžiamojo kodekso 227 straipsnį atsakomybė iškyla tiek fiziniam, tiek juridiniam asmeniui.

Kaip jau minėta, daugumos nusikalstamų veikų, numatytų Baudžiamojo kodekso XXXIII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“ subjektas yra specialusis – tai valstybės tarnybos tarnautojas ar jam prilyginamas asmuo. Tačiau šiame magistro darbe nagrinėjamos nusikalstamos veikos – papirkimo- sudėtis nuo kitų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams išsiskiria tuo, kad šios veikos subjektui nėra numatyti jokie specialūs požymiai.

Kaip minėjome nagrinėdami papirkimo objektą, doc. J. Prapiesčio nuomone būtent dėl to, kad papirkimo subjektui nebūtinai specialieji subjekto požymiai, „papirkimas nėra nusikaltimas valstybės tarnybai tikrąją tų žodžių prasme“.⁷²

Suprantama daug daugiau teorinių diskusijų kelia nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams specialaus subjekto požymių, kuriuos aptarėme I-oje šio darbo dalyje, nustatymas. O štai papirkimo subjektui būdingi bendrieji ir pagrindiniai požymiai, apibūdinantys trauktiną baudžiamojon atsakomybėn asmenį, - amžius ir pakaltinamumas. Reikia paminėti, kad jei kitų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams atveju specialaus subjekto požymius turi turėti tik nusikalstamos veikos vykdytojas, tai papirkimo atveju, subjektui būdingais bendraisiais požymiais (amžiumi ir pakaltinamumu) turi pasižymėti net tik vykdytojas, bet ir jo bendrininkai (organizatorius, kurstytojas, padėjėjas).

LR BK 230 str., kuriame atskleidžiama, kas laikoma valstybės tarnautojais ar jiems prilygintais asmenims, papirkimo atveju svarbus tuo, kad atskleidžia, už kokio asmens papirkimą kils baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 227 str. Šiame straipsnyje reglamentuojama, kad „Tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui...“

---

⁷² Abramavičius A. et.al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patasis. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, p 292.

Baudžiamojo kodekso 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta taisyklė, jog pagal šį kodeksą atsako asmuo, kuriam iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję šešiolika metų, o šio straipsnio 2 dalyje numatytais atvejais - keturiolika metų. Baudžiamajame kodekse pateikiamas išsamus nusikalstamų veikų, už kurias atsakomybė kyla nuo keturiolikos metų, sąrašas. Kadangi papirkimas neminimas šiame sąrašė, pagal Baudžiamojo kodekso 227 straipsnį atsako asmuo, kuriam iki papirkimo veikos padarymo buvo suėję šešiolika metų (BK 13 straipsnio 1 dalis). Įstatymų leidėjas preziumuoja, kad papirkimo, kaip nusikalstamos veikos, pavojingumą asmuo gali suvokti tik sulaukęs šešiolikos metų. Tačiau jei papirkimo nusikalstamą veiką padarys asmuo sulaukęs šešiolikos metų, tačiau nesulaukęs aštuoniolikos metų amžiaus, jo baudžiamajai atsakomybei bus taikomi ypatumai, numatyti LR BK XI skyriuje.

Pakaltinamumas yra vienas iš būtinų nusikaltimo subjekto požymių, be kurio neišmanoma baudžiamoji atsakomybė. Baudžiamasis įstatymas tik iš pakaltinamų asmenų gali reikalauti daryti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų ir už šio reikalavimo nevykdymą grasinti jiems kriminaline bausme. Pakaltinamumas yra kaltės ir atsakomybės prielaida. Tik pakaltinamas asmuo, kuris suvokia tikrovę ir jos vystimosi dėsningumus, gali veikti laisvai, t. y. pasirinkti tikslą bei jo siekiantį elgesio variantą. Jei asmuo sąmoningai pasirenka pavojingus veiksmus, tai jis už šiuos veiksmus privalo atsakyti.⁷³

Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog juridinis asmuo atsako tik už nusikalstamas veikas, už kurių padarymą šio kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė. Už papirkimą, kaip numatyta Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 5 dalyje, atsako ir juridinis asmuo.

Reikia paminėti, kad įstatymų leidėjas apskritai baudžiamosios atsakomybės pagrindus mūsų baudžiamuosiuose įstatymuose suformulavo remdamasis 1999 m. sausio 27 d. Europos Tarybos Baudžiamosios teisės konvencijos dėl korupcijos nuostatomis, priderinant jas prie Lietuvos juridinės technikos.⁷⁴ Taigi galima daryti išvadą, kad siekis sustiprinti atsakomybę už korupcines nusikalstamas veikas, buvo viena iš tų paskatų, skatinančių įtvirtinti juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Taipogi pagal 1995 m. Konvencijos dėl EB finansinių interesų apsaugos 3 straipsnio

---

⁷³ Abramavičius A. et.al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patais. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 189.

⁷⁴ Sinkevičius E. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. *Teisė*, Nr. 48, 2003, p. 135

nuostatas valstybėse narėse reikia reglamentuoti baudžiamąją atsakomybę asmenų, atsakingų už verslo subjektų veiklą (t.y. šių subjektų vadovų, asmenų, priimančių sprendimus arba vykdančių kontrolę) už jų sukčiavimą, pažeidžiant EB finansinius interesus, korupciją arba nešvarių pinigų plovimą. Tačiau tarptautiniuose dokumentuose nenurodoma, kokių būdu ši atsakomybė turi būti sureguliuota, vadinasi, atsakomybę turi nustatyti nacionaliniai įstatymai. J. Michailovič nuomone, vienas iš tokių būdų yra BK 225 ir 227 straipsniuose numatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą ir papirkimą.⁷⁵

Juridinis asmuo pagal Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso (toliau CK) 2.33 straipsnį – savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga, organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises ir pareigas, būti ieškovu ir atsakovu teisme. Teisėsaugos pareigūnai sprendami juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės klausimus vadovaujasi Civilinio kodekso bei Baudžiamojo kodekso normomis.

Kaip nurodyta Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalyje, juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:

- atstovauti juridiniam asmeniui; arba
- priimti sprendimus juridinio asmens vardu; arba
- kontroliuoti juridinio asmens veiklą.

Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jeigu jas juridinio asmens naudai padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl šio straipsnio 2 dalyje nurodyto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės.

Taigi siekiant už papirkimą baudžiamojon atsakomybėn patraukti juridinį asmenį, būtinos šios sąlygos: 1) fizinis asmuo pasiūlė, pažadėjo, davė kyšį siekdamas naudos juridiniam asmeniui, kuriame jis dirba arba kuriam atstovauja; 2) papirkimo kaltininką su juridiniu asmeniu sieja darbo santykiai, dėl kurių jis turi įstatyme numatytus įgaliojimus juridinio asmens atžvilgiu arba kaltininkas yra įgaliotas atstovauti juridiniam asmeniui tam tikrais klausimais.

Kaip įtvirtinta Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 4 dalyje, juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba

---

⁷⁵ Michailovič I. Korupcija pagal Europos sąjungos dokumentus ir kai kurie Lietuvos baudžiamojo teisinio reglamentavimo aspektai. *Teisė*, Nr. 50, 2004, p. 110

padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės. Akivaizdu, kad juridinio asmens baudžiamumas visiškai priklauso nuo fizinio asmens – valdymo organo nario ar juridinio asmens darbuotojo ar įgalioto atstovo- kaltai padarytos nusikalstamos veikos.⁷⁶ Kita vertus, jei byloje yra pateiktas kaltinimas papirkimu fiziniam asmeniui, tai nepašalina galimybės traukti baudžiamojon atsakomybėn ir juridinį asmenį. O nuosprendis baudžiamajoje byloje apsiribos fizinio asmens baudžiamąja atsakomybe, tik jei nebus nustatyta anksčiau išvardintų juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygų.

Taip pat kalbant apie juridinių asmenų atsakomybę svarbu paminėti, jog, kaip konstatuojama Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 5 dalyje, pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija. Taigi viešųjų juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė yra ribota. Tokiu atveju, net jei nusikalstama veika - papirkimas- bus atlikta valstybės ar savivaldybės institucijos naudai ar interesais, baudžiamojon atsakomybėn bus traukiamas tik fizinis asmuo, pasiūlęs, pažadėjęs, davęs kyšį. Tačiau LR CK 6. 271 straipsnis nustato valstybės ir savivaldybės civilinę atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl neteisėtų šių valdžios institucijų veiksmų. Čia nurodoma, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės ar savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto ar savivaldybė iš savivaldybės biudžeto nepaisydamos konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Terminas aktas čia reiškia bet kokią valdžios institucijos ar jos darbuotojų veiksmą (veikimą, neveikimą), kuris tiesiogiai daro įtakos asmenų teisėms, laisvėms ir interesams (valstybės ar savivaldybės institucijų priimami teisės ar individualūs aktai, administraciniai aktai, fiziniai aktai ir t. t., išskyrus teismo nuosprendžius, sprendimus ir nutartis). Taigi nors valstybės ir savivaldybės baudžiamoji atsakomybė už papirkimą (o taip pat ir kitas nusikalstamas veikas) negalima, yra numatyta civilinė atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valstybės ar savivaldybės institucijų darbuotojų neteisėtų veiksmų.

Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams subjekto problema turi ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę, kvalifikuojant nusikalstamas veikas. Neteisingas šių subjektų supratimas veda arba į išplėstinį, arba į siaurinamąjį šių nusikalstamų veikų aiškinimą. Tačiau papirkimo nusikalstamos veikos subjektui baudžiamajame įstatyme yra nustatyti bendrieji ir pagrindiniai požymiai, didelių problemų įrodinėjime ir nustatyme

---

⁷⁶Sinkevičius E. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. *Teisė*, Nr. 48, 2003, p. 141

nesukeliantys. Papirkimo sudėtis nustatinėjama tik fizinio asmens veikoje. Dėl juridinio asmens pasakytina, kad nustatomi ne LR BK 227 straipsnyje numatyti papirkimo sudėties požymiai juridinio asmens veikoje, o LR BK 20 straipsnyje numatytos juridinio asmens atsakomybės sąlygos.

2.4. Papirkimo subjektyvioji pusė

Požymiai, apibūdinantys žmogaus vidinę-psichinę, savo elgesį suvokiančią, pateisinančią, nukreipiančią ir kontroliuojančią pusę, vadinami subjektyviaisiais nusikalstamos veikos požymiais.⁷⁷ Subjektyviają nusikalstamos veikos pusę sudaro: kaltė; motyvas; tikslas. Šie požymiai yra subjektyvusis asmens baudžiamosios atsakomybės pagrindas. Neįmanoma baudžiamoji atsakomybė už padarytą veiką ir kilusią žalą nesant įstatymo numatytų subjektyviųjų požymių, t.y. nėra atsakomybės be kaltės. Taip pat minimi požymiai turi didelę reikšmę teisingai kvalifikuoti padarytas veikas. Nes gali būti, kad skirtinguose BK straipsniuose numatytų veikų objektyvieji požymiai gali sutapti, o skirtis tik subjektyvieji. Ir tik teisingai juos nustatčius bus galima tinkamai kvalifikuoti veiką, pasiekti teisingumo tikslus. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2006 m. gegužės 9 d. nutartyje atkreipė dėmesį, jog ir kaltininko veikos kvalifikavimą apsprendžia nusikaltimo subjektyviosios pusės požymių nustatymas.⁷⁸

Atsižvelgiant į nusikaltimo sudėties požymių klasifikaciją, pagrindinis subjektyviosios pusės požymis yra kaltė. Antra vertus, kaltė neatskleidžia tų vidinių veiksmų, kurie skatina pavojingos veikos padarymą, bei neparodo to rezultato, kurio siekiama darant pavojingą veiką. Šiuos aspektus atskleidžia papildomi subjektyviosios pusės požymiai – nusikaltimo padarymo motyvas ir tikslas.⁷⁹ BK 227 straipsnyje yra nurodytas tik vienas iš fakultatyviųjų subjektyviosios pusės požymių – tikslas.

Kaltė baudžiamojoje byloje yra vienas iš įrodinėjimo dalykų. Apkaltinamasis teismo nuosprendis yra teisingas, kai juo įrodyta objektyviai egzistuojanti asmens, padariusio

---

⁷⁷ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 319

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2006 m. gegužės 9 d. nutartyje Nr. 2K-309/2006. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29896, [žiūrėta 2009-01-05].

⁷⁹ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 1998, p. 197.

nusikalstamą veiką, kaltė, kuri yra bendrų nusikalstamos veikos požymių visuma. Tai yra asmens sąmonės ir valios ryšys su daroma pavojinga veika ir jos pasekmėmis, todėl asmuo negali būti pripažintas kaltu, neatsižvelgus į jo padarytą pavojingą veiką⁸⁰.

Kaltės turinį sudaro psichinis asmens santykis su teisinę reikšmę turinčiais veikos požymiais, pavojingais padariniais ir situacija, kuriai esant padaryta nusikalstama veika. Kaltės esmės nustatymas yra svarbus ne tik pagrindžiant baudžiamosios atsakomybės taikymą, bet ir, kaip minėta anksčiau, kvalifikuojant nusikalstamas veikas bei atskiriant jas vienas nuo kitų pagal subjektyviosios pusės požymius.⁸¹

Papirkimas gali būti įvykdomas tik tyčia.

Baudžiamojo kodekso 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra tyčinis, jei jis padarytas tiesiogine ar netiesiogine tyčia.

Pripažįstama, kad asmuo padarė veiką tyčia, jeigu veiką padarė suvokdamas visus veikos požymius, kurie sudaro nusikalstamos veikos sudėtį, ir norėdamas, kad jo padarytos veikos požymiai atitiktų baudžiamajame įstatyme aprašytos veikos požymius.⁸²

Baudžiamojo kodekso 15 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas tiesiogine tyčia, jeigu jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti.

Reikia pažymėti, jog tiesioginei tyčiai formalių nusikalstamų veikų sudėčių atveju yra būdingi du požymiai:

- pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio suvokimas;
- norėjimas veikti.

Subjektyviai papirkimas gali būti įvykdomas tik tiesiogine tyčia – nusikalstamą veiką darydamas asmuo turi suvokti pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį bei jos neteisėtumą, ir norėti taip veikti. Paperkantis valstybės tarnautoją ar pareigūną asmuo supranta jog jis neteisėtai tiesiogiai ar netiesiogiai pasiūlo, pažada duoti ar perduoda kyšį už tai, kad šis atliktų konkrečius veiksmus ar susilaikytų nuo kažkokių veiksmų jo ar kito asmens naudai. Tai suprasdamas kaltininkas nori, jog valstybės tarnautojas ar pareigūnas priimtų kyšį ir, be abejonės, patenkintų jo lūkesčius.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2007 m.

---

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-738/2005. Prieiga per internetą: http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29001, [žiūrėta 2009-01-05].

⁸¹ Abramavičius A. et. al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 104.

⁸² Ten pat, p. 104.

gruodžio 18 d. nutartyje konstatavo, jog asmens kaltę (tiesioginę tyčią) patvirtina surinktų įrodymų visuma: papirkantis asmuo, supranta, kad duoda pareigūnui kyšį už tai, kad šis neatliktų savo pareigų, ir tą suprasdamas nori taip veikti, t. y. kad pareigūnas priimtų kyšį ir patenkintų jo interesus.⁸³

Kitoje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas aiškino, jog psichinis kaltininko santykis su daroma veika papirkimo atveju gali būti toks, kad kaltininkas perduoda kyšį, pasiūlo ar pažada duoti kyšį suvokdamas, kad jo pageidaujamus veiksmus valstybės tarnautojas atliks nepriklausomai nuo to, ar valstybės tarnautojas suvokia paties perduodamo neteisėto atlygio, pasiūlymo ar pažado perduoti neteisėtą atlygį priešingumą teisei. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija pabrėžė, jog baudžiamoji atsakomybė už papirkimą atsiranda nepriklausomai nuo to, ar asmuo, sutikęs priimti arba priėmęs kaltininko perduotą neteisėtą atlygį, šią savo veiką pats įvertino kaip nusikalstamą.⁸⁴

Norėjimas veikti esant galimybei nenukreipti valios yra sąmoningas asmens valios nukreipimas nesilaikyti įstatyme numatyto draudimo, kai pažeidimo pavojingumą ir priešingumą teisei lemia veikas.⁸⁵

Asmuo visuomet atlikdamas tam tikrus veiksmus turi būti įsitikinęs, jog jis veikia nepažeisdamas įstatymo. Taigi jei kyšį siūlantis, žadantis duoti ar duodantis asmuo yra įsitikinęs, kad pasiūlo, žada ar perduoda teisėtą atlyginimą už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, jis negali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn. Kai asmuo, papirkdamas valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, siekia, kad jis už tai atliktų nusikalstamą veiką, veika kvalifikuojama pagal nusikaltimų sutaptį, t.y kaip papirkimas ir bendrininkavimas nusikaltime, kurį padaryti yra kurstomas valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo.

Jei asmuo, siekdamas papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, per klaidą pasiūlo, pažada ar perduoda kyšį ne valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, jo veika kvalifikuojama kaip kėsinimasis papirkti. Analogiškai kvalifikuojama ir veika, kai valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo atsisako siūlomo, žadamo kyšio arba dėl kokių nors priežasčių kyšis nepasiekia minėtų valstybės tarnautojų ar jiems prilygintų asmenų.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis Nr. 2K-777/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32391, [žiūrėta 2009-01-06].

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 22 d. nutartis Nr. 2K-7-629/2006. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30652, [žiūrėta 2009-01-06].

⁸⁵ Abramavičius A. et. al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 106.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2007 m. vasario 13 d. nutartyje pažymėjo, jog kaltės turinys baudžiamajoje byloje atskleidžiamas ne vien tik paties kaltininko prisipažinimo padarius nusikalstamą veiką, išaiškinimu, kaip jis suvokė bei įvertino savo daromų veiksmų ar neveikimo pobūdį, padarinius, kokios paskatos nulėmė nusikalstamos veikos padarymą ir kokių padarinių šia veika buvo siekiama.⁸⁶ Kaltės forma, rūšis, jos turinys – subjektyvūs (vidiniai – psichiniai) nusikalstamos veikos požymiai, be nurodytų aplinkybių, nustatomi tiriant, įvertinant ir išorinius (objektyviuosius) nusikalstamos veikos požymius: atliktus veiksmus, jų pobūdį, intensyvumą, būdą, pastangas juos padarant, padėtį, kuri buvo juos padarant, ar pan. Tad apie kaltę – t. y. psichinį kaltininko santykį su veika bei jos padariniais – gali būti sprendžiama ir pagal kaltininko elgesį.

Įstatymas reikalauja, kad įvertinant asmens kaltę būtų atsižvelgta į jo asmenybės ypatumus ir nusikaltimo padarymo aplinkybes. Šis reikalavimas yra labai reikšmingas. Teismas turi ne tik nustatyti patį teisės pažeidimo faktą, bet ir suprasti, kodėl ir kaip buvo įvykdytas nusikaltimas. Kitaip tariant, teismas turi suprasti vidinius nusikaltimo padarymo aspektus: nusikaltėlio motyvus, paskatinusius įvykdyti nusikaltimą, jo emocinius išgyvenimus, pastangas išvengti nusikaltimo, savo nusikalstamų veiksmų vertinimą ir pan.⁸⁷

Kaip minėta anksčiau, dar vienas iš privalomų įrodinėti papirkimo subjektyviosios pusės požymių yra tikslas, kuris parodo asmens siekius, susijusius su nusikalstamos veikos padarymu. Tikslas teisės teorijoje suprantamas, kaip kaltininko išivaizduojami objektyvios tikrovės pasikeitimai, kurie atsiranda dėl nusikalstamos veikos padarymo. BK 227 str. pirmoje dalyje nurodoma, kad kaltininkas papirkdamas valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį siekia paperkamojo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikimo ar neveikimo. Antroje minimo straipsnio dalyje tikslas jau įtvirtintas kaip nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis: „, siekdamas neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikos vykdant įgaliojimus“.

Motyvus, tai yra tos paskatos ir priežastys, kodėl papirkėjas siekė papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kvalifikacijai reikšmės neturi. Tačiau, kaip teigiama teisės teorijoje, bet koks valingas žmogaus veiksmas yra nulemtas konkrečių motyvų, o juo

---

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis Nr. 2K-76/2007 . Prieiga per internetą: http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30848, [žiūrėta 2009-01-05].

⁸⁷ Justickis V., Valickas G. Psichologinės ekspertizės funkcijos . *Jurisprudencija*, 2003, t. 43 (35), p. 31.

siekama konkrečių tikslų.⁸⁸ Taigi nors motyvas neįtrauktas į papirkimo sudėtį, kaip privalomas požymis, jį nustatyti vis tiek privaloma. Tai daroma siekiant atskleisti tikrąjį nusikalstamos veikos mechanizmą, atriboti tyčinius nusikaltimus nuo neatsargių, apibūdina kaltininką ir jo padarytos veikos pavojingumo laipsnį. Tam tikrais atvejais nusikalstamos veikos padarymo tikslas ir motyvas gali būti atsakomybę sunkinančiomis ar lengvinančiomis aplinkybėmis. Pavyzdžiui, asmuo papirko valstybės tarnautoją dėl beviltiškos savo padėties (LR BK 59 str. 1 d. 5 punktas).

Išanalizuoti subjektyviosios papirkimo pusės požymių nustatymas turi didelę reikšmę kvalifikuojant nusikalstamą veiką, atribojant veikas panašias objektyviaja puse, taip pat parenkant bausmės rūšį ir dydį. Asmens psichinis santykis su veika – kaltė – yra privalomas baudžiamosios atsakomybės pagrindas. Kiekvieno subjektyviosios pusės požymio reikšmė yra skirtinga, tačiau jų visuma parodo asmens sąmonės ir valios ryšį su pavojinga veika, šiuo atveju papirkimu.

---

⁸⁸ Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 214

3. ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ PAPIRKIMĄ PAGRINDAI

Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 4 dalyje numatyta, jog asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą, jeigu:

- kyšio iš jo buvo reikalaujama, provokuojama jį duoti ir jis, pasiūlęs, pažadėjęs ar davęs kyšį, iki pranešimo apie įtarimą jam įteikimo apie tai pranešė teisėsaugos institucijai;
- kyšį jis pasiūlė, pažadėjo ar davė su teisėsaugos institucijos žinia.

Ši norma atspindi šiuolaikinėje baudžiamojoje teisėje vyraujančią koncepciją, kad baudžiamosios teisės bendrosios bei specialiosios prevencijos funkcijas realizuoti ir įvykdyti teisingumą galima nemažiau efektyviai ir atleidžiant kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2006 m. spalio 24 d. nutartyje laikėsi nuostatos, jog jeigu byloje nenustatyta BK 227 straipsnio 4 dalyje numatytų sąlygų, kurioms esant asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą, ši norma netaikytina.⁸⁹

Viena iš būtinų sąlygų yra kyšio reikalavimas arba provokavimas. Šie veiksmai pateikiami alternatyviai, todėl būtinas bent vienas iš jų. *Reikalavimas duoti kyšį* – tai viena ar kita forma (žodžiu, raštu, veiksmu) informavimas, kad asmens interesas bus patenkintas tik už kyšį. Reikalavimas gali būti tiesioginis, t.y. apie tai gali būti užsimenama, gali būti grasinama, pavyzdžiui, kad nedavus atlygio, bus skirta didesnė bauda. Kita reikalavimui keliamą sąlyga ta, kad jis turi būti realus (tikras), t.y. susijęs su tarnautojo tikru ketinimu gauti kyšį už savo veikimą ar neveikimą. Provokavimas duoti kyšį, tai tokios situacijos sudarymas, kai asmuo netiesiogiai skatinamas duoti kyšį. Paprastai tarnautojas tarnybiniais veiksmais (neveikimu) sudaro situaciją, kai asmuo, kad apsaugotų savo interesus nuo iškilusio pavojaus, yra priverčiamas duoti jam kyšį. Pvz.: delsiama priimti sprendimą; sudaromos dirbtinės kliūtys ir pan. Kaip ir reikalavimas, provokavimas turi būti realus (tikras), t.y. tarnautojas iš tikrųjų turi turėti ketinimą gauti kyšį.⁹⁰ Taigi esminis *reikalavimo*

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 24 d. nutartis Nr. 2K-410/2006 . Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30251, [žiūrėta 2009-01-06].

⁹⁰ Fedosiuk, O. *Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams LR BK XXXIII skyrius*, Prieiga per internetą: http://www3.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/btk/dokumentai/Slaidai/Nusik_tarnyb.ppt, [2009-01-03].

ir *provokavimo* duoti kyšių sąvokų skirtumas yra tas, kad reikalavimas yra atviras, tiesmukiškas, paprastai žodžiu išreiškiamas raginimas atlikti tam tikrą veiką, o provokavimas labiau sietinas su netiesioginiu, užmaskuotu, tam tikromis užuominomis išreikštas, neretai iš kaltininko veiksmų, o ne žodžių suprantamu tam tikro elgesio siekimu.⁹¹ Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog kai iš asmens kyšio reikalaujama ar provokuojama, tuomet jis papirkdamas valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį (pasiūlęs, pažadėjęs ar davęs kyšį) nesiekia sau kažkokių privilegijų kaip kitais papirkinėjimo atvejais. Galima netgi sakyti, jog tokiu atveju jis nusikalsta priverstinai dėl valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmų. Todėl gi tokiam asmeniui būtinai turi būti taikomas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės.

Antroji būtinoji sąlyga atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės papirkimo atveju yra ta, kad asmuo pasiūlęs, pažadėjęs ar davęs kyšį, iki pranešimo apie įtarimą jam įteikimo apie tai pranešė teisėsaugos institucijai. Ir šiuo atveju nėra svarbu, kokie motyvai paskatino kyšio davėją pranešti apie įvykdytą nusikalstamą veiką teisėsaugos institucijoms (sąžinės graužatis, atsakomybės baimė ir pan.) Svarbiausia, kad asmuo savanoriškai apsisprendžia apie tai pranešti, ir tai padaro iki pranešimo apie įtarimą jam įteikimo.

Galima prisiminti, jog pagal iki 2007 m. liepos 21 d. galiojusios redakcijos Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 4 dalį buvo reikalaujama, kad asmuo, iš kurio buvo reikalaujama kyšio ar kitaip provokuojama jį duoti, pasiūlęs, pažadėjęs ar davęs kyšį, teisėsaugos institucijoms turi apie tai pranešti nedelsiant. Terminas „nedelsiant“ reiškė, jog tik atsiradus galimybėms apie kyšio davimą ar pažadą jį duoti turi būti pranešama iš karto. Jei teisėsaugos institucijų pareigūnai patys nustatytų nusikalstamos veikos požymius, pradėtų ikiteisminį tyrimą dėl papirkimo, pranešimas apie duotą kyšį baudžiamosios atsakomybės jau nepašalintų.

Vertintina, jog terminas „nedelsdamas“ nebuvo iki galo apibrėžtas. Tad patikslinimas, jog asmuo iki pranešimo apie įtarimą jam įteikimo turi apie tai pranešti teisėsaugos institucijai – yra daug aiškesnis.

Pranešimas apie papirkimą taip pat liudija palyginti nedidelį kaltininko asmenybės pavojingumą visuomenei, nes toks jo elgesys neretai reiškia atgailą dėl padaryto nusikaltimo ir padeda atskleisti kyšininkavimo faktą. Tokio pranešimo motyvai gali būti labai įvairūs: atgaila dėl padaryto nusikaltimo, bausmės baimė, kerštas priėmusiam kyšį ir neatlikusiam

---

⁹¹ Gavelytė-Kalytienė I., Daktaro disertacija: *Kyšininkavimo prevencija ir kontrolė*. Vilnius, 2006, p. 166

norimų veiksmų asmeniui, artimųjų poveikis ir pan.⁹²

Kitas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą atvejais yra tada, kai asmuo kyši pasiūlė, pažadėjo ar davė su teisėsaugos institucijos žinia. Baudžiamajame kodekse neatskleidžiama, kada nusikalstama veika laikoma padaryta su teisėsaugos institucijos žinia. LR BK 32 straipsnyje įtvirtinta viena iš baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių- teisėsaugos institucijos užduoties vykdymas. Pirmoje šio straipsnio dalyje nurodoma, kad „Asmuo neatsako pagal šį kodeksą, jeigu jis teisėtai veikė pagal nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelį.“ LR Baudžiamojo proceso kodekso 159 straipsnyje detalizuojama, kad „Prokuroras, iš asmens gavęs informaciją, kad tam asmeniui siūloma padaryti nusikaltimą ar dalyvauti jį darant, gali kreiptis į ikiteisminio tyrimo teisėją su prašymu leisti tam asmeniui atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, kad būtų įmanoma išaiškinti nusikaltimus darančius asmenis.[...] Asmuo, šio straipsnio nustatyta tvarka atlikęs nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus, laikomas vykdžiusiu teisėsaugos institucijos užduotį pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 32 straipsnį ir negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už tų veiksmų atlikimą.“ Taigi kaip matome, nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelis naudojamas siekiant surinkti ir užfiksuoti konkretaus asmens nusikalstamos veikos įrodymus. Pagal Operatyvinės veiklos įstatymo 6 str. 5 d. draudžiama provokuoti asmenis padaryti nusikalstamas veikas. Ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad imituojant nusikalstamą veiką gali būti tik „prisijungiama“ prie tęstinių ar trunkamųjų nusikaltimų, taip pat kitų besitęsiančių, bet nepasibaigusių nusikaltimų, tačiau modeliu negali būti kurstomas ar provokuojamas naujo nusikaltimo darymas.⁹³ Taigi darytina išvada, kad asmuo pasiūlęs, pažadėjęs, davęs kyši gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą, kai jis minėtus veiksmus atliko su teisėsaugos institucijos žinia, ir tik tada, jei to kyšio iš jo buvo reikalaujama ar provokuojama. Net ir su teisėsaugos institucijos žinia negalima kurstyti valstybės tarnautojo priimti kyši.

Būtina pastebėti, jog Baudžiamojo kodekso 227 straipsnio 4 dalis taikytina tik valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį paperkančiam asmeniui, todėl remiantis šia norma nuo baudžiamosios atsakomybės negali būti atleidžiami tie asmenys, kurie priėmė

---

⁹² Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2000, p. 290.

⁹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198-1 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai”. Valstybės žinios. 2000, Nr. 39-1105.

kyšį arba padėjo (pvz.: tarpininkavo) paperkant valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, nors jie ir pranerštų apie savo nusikalstamą veiką. Tačiau tai nereiškia, kad šiems asmenims, negali būti taikomos kitos Baudžiamojo kodekso normos, numatančios atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės. Taip pat ir asmeniui, padariusiam BK 227 reglamentuojamą nusikaltimą, tačiau nesant BK 227 str. 4 d. numatytų sąlygų, neužkertamas kelias būti atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės pavyzdžiui pagal laidavimą (BK 40 str.) ar kai yra lengvinančių aplinkybių (BK 39 str.). Žinoma tik esant visiems minėtų normų keliamiems reikalavimams ir t.t.

Jei papirkėjas atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal 227 str. 4 d. , tai nereiškia, kad jo veikoje nėra nusikalstamos veikos sudėties požymių.

Latvijos Respublikos Baudžiamajame kodekse yra taip pat numatytas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą (324 straipsnis), tačiau tik kyšio davėjo ir tarpininko atžvilgiu. Kyšio davėjas atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, jei jis buvo prievartaujamas duoti kyšį arba jei šis asmuo po kyšio davimo savanoriškai apie tai pranešė. Prievartavimas čia suprantamas, kaip kyšio reikalavimas už teisėtų veiksmų atlikimą, taip pat reikalavimas susijęs su grasinimu pakenkti turėtiems asmens interesams.⁹⁴ Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 291 straipsnyje, numatančiame atsakomybę už papirkimą, taip pat yra nustatytos kelios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės aplinkybės: jeigu pareigūnas prievartavo duoti kyšį arba jeigu asmuo savanoriškai pranešė apie kyšio davimą įstaigai, kuri turi teisę iškelti baudžiamąją bylą.⁹⁵ Kaip matome, minėtose valstybėse, skirtingai nei Lietuvos Respublikos BK, nekalbama apie laiko tarpą, per kurį turi būti pranešta apie kyšio davimą. Svarbu, kad pranešimas būtų savanoriškas, arba kad pranešimas būtų skirtas toms institucijoms, kurios gali iškelti baudžiamąją bylą (Rusijos BK). Kartu asmuo turi remtis prielaida, kad apie jo įvykdytą nusikalstamą veiką teisėsaugos institucijoms nėra žinoma. Kalbant apie kitas užsienio valstybes, galima paminėti, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl papirkimo numatytas ne visų Europos valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose. To nereglamentuoja Belgijos, Danijos baudžiamieji įstatymai.

Pagal Baudžiamojo kodekso 37 straipsnį padaręs nusikaltimą asmuo gali būti teismo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu dėl padarytos žalos dydžio, nusikaltimo

---

⁹⁴ Уголовный кодекс Латвийской Республики (Принят 8 июля 1998 года, По состоянию на 1 августа 2001 года). Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424> [žiūrėta 2009 03 30]

⁹⁵ Комментарий Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва, 1999

dalyko ar kitų nusikaltimo požymių ypatumų veika pripažįstama mažareikšme.

Kartais praktikoje kyla klausimas, ar siūlomo, žadamo ar duodamo kyšio dydis gali lemti tai, kad veika būtų pripažinta mažareikšme, o kaltininkas atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2004 m. gegužės 25 d. nutartyje akcentavo, jog sprendžiant klausimą dėl veikos mažareikšmiškumo, atsižvelgiama tiek į veikos objektyviusius požymius – objektą, dalyką, būdą, padarinius, įrankius, laiką, vietą, tiek į subjektyviusius požymius – kaltę, tikslus, motyvus.⁹⁶

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2000 m. gruodžio 21 d. nutarime Nr. 29 „Dėl teismų praktikos veikas pripažįstant mažareikšmėmis“ yra aiškinęs, jog tais atvejais, kai įstatymų leidėjas yra nustatęs tam tikrą baudžiamosios atsakomybės kilimo ribą, teismas gali pripažinti veiką mažareikšme tik tuomet, kai šis dydis viršytas labai nežymiai.⁹⁷

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2000 m. gruodžio 21 d. apžvalgoje yra atkreipęs dėmesį, jog veika gali būti pripažinta mažareikšme ir tuomet, kai joje yra kvalifikuojantys požymiai, jei kiti padarytos veikos požymiai yra mažareikšmiai.⁹⁸

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija 2007 m. kovo 20 d. nutartyje, pažymėjo, jog papirkimo bylose kyšio dalyko vertė pati savaime nėra lemiamas kriterijus, apsprendžiantis nusikaltimo mažareikšmiškumą. Siūlomo kyšio dydis turi būti tiesiogiai siejamas su pageidaujamų valstybės tarnautojų ar jiems prilygintų asmenų teisėtų ar neteisėtų veiksmų, kurių papirkėjas siekia, siūlydamas, pažadėdamas duoti ar duodamas kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, pobūdžiu. Itin mažas siūlyto kyšio dydis nelemia padaryto nusikaltimo mažareikšmiškumą. Asmenys, duodantys kyšį valstybės tarnautojui iki 1 MGL negali likti netraukiami baudžiamojon atsakomybėn, nes tai iš esmės labai neigiamai įtakotų valstybės pastangas stiprinti kyšininkavimo kontrolę. Asmuo papirkęs valstybės tarnautoją mažesnei nei 1 MGL dydžio sumai laikomas padaręs baudžiamąjį nusižengimą, ir padaryta veika negali būti pripažinta mažareikšme, o kaltininkas atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.⁹⁹

O štai Šveicarijos Konfederacijos baudžiamojo kodekso 19 skyriaus,

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 25 d. nutartis Nr. 2K-292/2004. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=25343, [žiūrėta 2009-01-06].

⁹⁷ Teismų praktika, 2001, Nr. 14, Nr. 15.

⁹⁸ Teismų praktika, 2001, Nr. 14.

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 20 d. nutartis Nr. 2K-205/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31027, [žiūrėta 2009-01-06].

reglamentuojančio kyšininkavimo nusikalstamas veikas, 323 straipsnyje yra numatyta, kad kompetentingos institucijos gali atsisakyti baudžiamojo persekiojimo, bylos perdavimo teismui ar bausmės paskyrimo dėl mažareikšmiškumo. Šio straipsnio antroje dalyje nurodyta, kad sąvokai „nepriklausanti nauda“ yra prilyginama ir asmens priimta nereikšminga nauda.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2000 m. gruodžio 21 d. apžvalgoje aiškino teismams, jog formalus veikimo ar neveikimo atitikimas baudžiamojo įstatymo numatytos veikos požymiams reiškia, kad kaltininko veikoje yra visi tam tikrame Baudžiamojo kodekso ypatingosios dalies straipsnyje numatytos nusikaltimo sudėties požymiai, tačiau dėl kai kurių iš jų konkretaus turinio veika (dėl mažareikšmiškumo) yra nepavojinga ir dėl to tokia veika nėra nusikaltimas. Jeigu kaltininko veikoje nėra kurio nors nusikaltimo sudėties požymio, baudžiamąją bylą atsisakoma iškelti, o iškelta byla nutraukiama arba priimamas išteisinamasis nuosprendis ne dėl veikos mažareikšmiškumo, o dėl nusikaltimo sudėties nebuvimo ar kitais pagrindais. Toje pačioje apžvalgoje yra pabrėžiama, jog byla nutraukiama dėl veikos mažareikšmiškumo, kai yra visi nusikaltimo sudėties požymiai, tačiau pati veika nėra pavojinga (trūksta pagrindinio nusikaltimo požymio).

Nors Europos teisės aktuose, skirtuose kovoti su korupcija, ir nieko nepasakyta apie atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už aktyviąją korupciją pagrindus, tačiau tai nereiškia, kad nacionaliniuose įstatymuose negali būti nustatyta atvejų, kuriems esant asmuo yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už aktyviąją ar pasyviąją korupciją. ES valstybės narės, kriminalizuodamos veikas, kurios pagal ES teisę yra pripažįstamos arba aktyviąja, arba pasyviąja korupcija, turi diskreciją nustatyti pagrindus, kuriems esant asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už tokių veikų padarymą.¹⁰¹

Pritaikyti baudžiamojo kodekso nuostatas ir patraukti asmenis baudžiamojon atsakomybėn už papirkimą, kaip ir už visas korupcines nusikalstamas veikas, yra pakankamai sudėtinga. Kiekvienas dalyvaujantis korupciniame sandoryje turi tam tikros naudos ir yra suinteresuotas neatskleisti korupcijos paslaptį. Todėl įrodinėti papirkimo nusikalstamą veiką yra sudėtinga. Įstatymų leidėjas turi sudaryti visas įmanomas prielaidas tokiems įrodymams surinkti. O viena iš tokių prielaidų ir yra aptartoji LR BK 227 str. 4 d. įtvirtinta galimybė atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą.

¹⁰⁰ Швейцарский Уголовный Кодекс от 21 декабря 1937 года. Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241950> [žiūrėta 2009 03 30]

¹⁰¹ Abramavičius A. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies europeizacijos problemos. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/54/straipsniai/str1.pdf>, [žiūrėta 2009-01-03].

IŠVADOS

1. Papirkimas suprantamas kaip tiesiogiai arba netiesiogiai pareikštas pasiūlymas, pažadas duoti kyšį arba kyšio davimas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą, vykdant įgaliojimus arba kyšio davimas per tarpininką, siekiant tų pačių rezultatų.

2. Papirkimo objektu laikytina normali, Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės siekį atitinkanti, efektyvi, autoritetinga, kokybiška, jokiems teisės aktams neprieštaraujanti valstybinių ir savivaldybės įstaigų bei institucijų veikla. Tiesioginis tokios nusikalstamos veikos objektas yra atskirų valstybės institucijų ir įstaigų normali, efektyvi, autoritetinga veikla, neprieštaraujanti jokiems šalyje galiojantiems teisės aktams.

3. Papirkimo sudėtis formali. Žalos atsiradimas (padarymas) nėra numatytas kaip būtinas šios nusikalstamos veikos požymis. Objektiviai papirkimas pasireiškia aktyviais veiksmais: pasiūlymu kyšio, pažadėjimu arba davimu kyšio. Papirkimas (tiek nusikaltimas, tiek baudžiamasis nusižengimas) laikomas baigtu, kai atliekama bent kuri nors viena iš straipsnio dispozicijoje nurodytų veikų: tiesioginis ar netiesioginis pasiūlymas kyšio; pažadėjimas duoti kyšį; davimas kyšio.

4. Teismų praktikoje pripažįstama, jog kyšis laikomas duotu, kai papirkėjas jį perduoda (tiesiogiai ar netiesiogiai) valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą jo veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus. Jeigu valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo duodamo kyšio nepriima dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo papirkėjo valios, papirkėjo veika kvalifikuojama kaip baigtas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Be to paperkamam asmeniui kyšis gali būti duodamas tiek iki tam tikro pageidaujamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėto ar neteisėto veikimo ar neveikimo vykdant įgaliojimus, tiek ir po to. Taigi veikos kvalifikavimui neturi reikšmės, kada kyšis duodamas: prieš ar po pageidaujamų veiksmų atlikimo ar neatlikimo.

5. Papirkimo subjektui nėra keliami specialiojo subjekto reikalavimai. Juo gali būti bet kuris pakaltinamas ir 16 metų amžiaus sulaukęs fizinis asmuo. Be to už papirkimą baudžiamoji atsakomybė numatyta ir juridiniam asmeniui.

6. Subjektyviai papirkimas įvykdomas tiesiogine tyčia. Paperkantis valstybės tarnautoją ar pareigūną asmuo supranta jog jis neteisėtai tiesiogiai ar netiesiogiai pasiūlo, pažada duoti ar perduoda kyšį už tai, kad šis atliktų konkrečius veiksmus ar susilaikytų nuo

kažkokių veiksmų jo ar kito asmens naudai. Kaltininkas nori, jog valstybės tarnautojas ar pareigūnas priimtų kyšį ir, be abejonės, patenkintų jo lūkesčius. Motyvas kvalifikuojant papirkimą reikšmės neturi.

7. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą galimybė sudaro sąlygas palengvinti papirkimo, o taip pat ir kitų nusikalstamų veikų (kyšinikavimas, tarpininko kyšinikavimas) įrodinėjimą. Taipogi ši norma atspindi šiuolaikinėje baudžiamojoje teisėje vyraujančią koncepciją, kad baudžiamosios teisės bendrosios bei specialiosios prevencijos funkcijas realizuoti ir įvykdyti teisingumą galima nemažiau efektyviai ir atleidžiant kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės.

Europos Sąjungos ir kitų Vakarų Europos valstybių korupcijos suvokimo indeksas 2008 (KSI) (10- labai skaidri valstybė, 0 – labai korumpuota valstybė) Šaltinis: Transparency International ¹⁰²

Šalies vieta regione	Šalis	KSI
1.	Danija	9.3
	Švedija	9.3
3.	Šveicarija	9.0
	Suomija	9.0
5.	Nyderlandai	8.9
	Islandija	8.9
7.	Liuksemburgas	8.3
8.	Austrija	8.1
9.	Norvegija	7.9
	Vokietija	7.9
11.	Jungtinė Karalystė	7.7
	Airija	7.7
13.	Belgija	7.3
14.	Prancūzija	6.9
15.	Slovėnija	6.7
16.	Estija	6.6
17.	Ispanija	6.5
18.	Kipras	6.4
19.	Portugalija	6.1
20.	Malta	5.8
21.	Čekija	5.2
22.	Vengrija	5.1
23.	Latvija	5.0
	Slovakija	5.0
25.	Italija	4.8
26.	Graikija	4.7
27.	Lenkija	4.6
	Lietuva	4.6
29.	Rumunija	3.8
30.	Bulgarija	3.6

¹⁰² Duomenys iš: http://www.transparency.lt/new/images/ti_ksi_2008_galutine.pdf [žiūrėta 2009-04-01]

SANTRAUKA

Baudžiamojoje teisėje pripažįstama, jog kiekvienas asmuo atsako už konkrečią kaltai padarytą nusikalstamą veiką, kurios požymiai yra aprašyti baudžiamajame įstatyme. Nusikalstamos veikos požymiai – tai objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visuma, kuri būtina tam, kad konkrečią veiką būtų galima pripažinti nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu.

Baudžiamajame kodekse tarp nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams yra numatytas papirkimas.

Kiekviena nusikalstama veika valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, o tarp jų ir papirkimas, neišvengiamai pažeidžia normalią valstybinės ar savivaldybių institucijos, įstaigos veiklą, menkina jos autoritetą. Papirkimo nusikaltimai yra netoleruoti, nes jie – korupcijos atmaina, skatinanti nesąžiningą valstybės tarnautojų elgesį.

Pripažįstama, jog korupcijos reiškinių prevencijos srityje yra būtinos baudžiamosios teisės priemonės. Europos teisės aktuose, skirtuose kovoti su korupcija, valstybės įpareigojamos nacionaliniuose įstatymuose kriminalizuoti veikas, kurios pagal Europos Sąjungos teisę yra pripažįstamos aktyviaja arba pasyviaja korupcija. Valstybės turi diskreciją nustatyti pagrindus, kuriems esant asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už tokių veikų padarymą.

Papirkimas suprantamas kaip tiesiogiai arba netiesiogiai pareikštas pasiūlymas, pažadas duoti kyšį arba kyšio davimas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą, vykdant įgaliojimus arba kyšio davimas per tarpininką, siekiant tų pačių rezultatų. Tiesioginis tokios nusikalstamos veikos objektas yra atskirų valstybės institucijų ir įstaigų normali, efektyvi, autoritetinga veikla.

Tam, kad taikyti baudžiamąją atsakomybę už papirkimą, būtina tiksliai žinoti, kokie požymiai yra būtini, kad konkreti veika būtų pripažinta nusikalstama.

Nusikalstamos veikos požymiai, apibūdinantys jos išorinę (objektyvieji požymiai) bei vidinę (subjektyvieji požymiai) pusę, sudaro vieningą visumą. Praktikoje šie požymiai negali būti aiškinami atskirai vienas nuo kito. Tik teorinis šių požymių aiškinimas leidžia juos išskirti į atskiras sistemas ir analizuoti kiekvieną atskirai. Pripažįstama, jog kaltininko veikos kvalifikavimą apsprendžia nusikaltimo subjektyviosios pusės požymių nustatymas. Apkaltinamasis teismo nuosprendis yra teisingas, kai juo įrodyta objektyviai egzistuojanti asmens, padariusio nusikalstamą veiką, kaltė.

SUMMARY

Criminal law recognises that every person is responsible for the particular culpably committed criminal offence the features of which are described in the Penal law. The features of criminal offence are the whole of objective and subjective features that are necessary so that a particular offence could be recognised as a crime or misdemeanours.

Among crimes and misdemeanours for the state civil service and public interests the Penal code of the Republic of Lithuania allows for subornation.

Every criminal offence for the state civil service and public interests including subornation inevitably breaks the normal activity of a state or municipal institution, agency, belittles its standing. Crimes of subornation cannot be suffered as they are a species of corruption that encourage fraudulent behaviour of civil servants.

It is acknowledged that means of penal law are necessary in the field of prevention of corruption phenomenon. European legal acts, designed to fight corruption, oblige states to criminalise offences in the national law which according to the European law are recognised to be active or passive corruption. A state has a discretion to establish grounds at the presence of which a person is excused from penal responsibility for committing such offences.

Subornation is understood as directly or indirectly given proposal, promise to give a bribe or giving of bribe to a civil servant or a person equated to him/her for a desirable legal acting or failure to act when executing his/her delegations or giving of a bribe via a mediator seeking for the same results. The direct object of such criminal offence is a normal, effective, authoritative activity of separate state institutions and agencies.

In order to apply penal responsibility for subornation it is necessary to know precisely what features are necessary so that a specific offence is recognised as criminal.

Features of criminal offence that describe its external (objective features) and internal (subjective features) side make a unanimous whole. In practice these features cannot be explained separately from each other. Only the theoretical explanation of these features enables to divide them into separate systems and analyse them separately. It is acknowledged that qualification of offence of the culprit is determined by the establishment of the features of the subjective side. Court accusatory judgement is fair when it proves the guilt of an actually existing person who has committed criminal offence.

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

- 1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija . *Valstybės žinios*, 1992. Nr. 33-1014.
- 1.2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas .*Valstybės žinios*, 1961, Nr. 18 – 147. *Negalioja.*
- 1.3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios* , 2000, Nr. 89 – 2741.
- 1.4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000-09-06 Nr.74-2262.
- 1.5. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 57 – 2297.
- 1.6. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 41 - 1162.
- 1.7. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 66 – 2130, Nr. 105; 2002, Nr. 45 – 1708.
- 1.8. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. *Valstybės žinios* ,1997, Nr. 67 - 1659; 2000, Nr. 18 – 431.
- 1.9. Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 132 – 5356.
- 1.10. Europos Tarybos Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. *Valstybės žinios* 2002, Nr. 23 – 853.
- 1.10. Europos Tarybos Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos . *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 126 – 5733.
- 1.11 Europos Sąjungos konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijos pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, http://209.85.129.132/search?q=cache:eEtY9v7crTQJ:www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx%3Ffileticket%3D85AnLcVWRV4%3D%26tabid%3D93+Europos+S%C4%85jungos+konvencija+d%C4%97l+kovos+su+korupcija,+susijusia+su+Europos+Bendrijos+pareig%C5%ABnais+ar+Europos+S%C4%85jungos+valstybi%C5%B3+nari%C5%B3+pareig%C5%ABnais&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt&lr=lang_lt, [žiūrėta 2009-01-05].
- 1.12 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. sprendimas „ Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos

ir sąlygų „galiojimo sustabdymo laikinasis įstatymas atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 104 – 2644.

- 1.13. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 39 – 1105.
- 1.14. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas“. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 10 – 350.
- 1.15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 4 d. nutarimas Nr. 1059 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija strategijos“. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 77 – 2702.
- 1.16. Europos Sąjungos Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003F0568:LT:HTML>, [žiūrėta 2009-01-05].

2. Specialioji literatūra

- 2.1. Abramavičius A. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies europeizacijos problemos*. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/54/straipsniai/str1.pdf>, [žiūrėta 2009-01-03].
- 2.2. Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 1998.
- 2.3. Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-iasis patais. ir papild. leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003
- 2.4. Abramavičius A. et. al. *Baudžiamoji teisė: Specialioji dalis*. 2 knyga. Vilnius, 2001.
- 2.5. Abramavičius A. et. al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004
- 2.6. Apanavičius M. *Atsakomybė už pareiginius nusikaltimus*. Vilnius, 1974
- 2.7. Buivydas R. *Korupcija, jos apraiškos ir kovos su korupcija metodai*. Prieiga per internetą: <http://www.sec.lt/pages/alfdiskusijos/pages/discuss3/docs/rb-pr-pilnas.pdf> [žiūrėta 2009 03 30]

- 2.8. Čaikovski A. Daktaro disertacija: *Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams subjektas*. Vilnius, 2007.
- 2.9. Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Internetinė versija <http://www.autoinfo.lt/webdic/> [žiūrėta 2009-04-13]
- 2.10. Gavelytė-Kalytienė I., Daktaro disertacija: *Kyšininkavimo prevencija ir kontrolė*. Vilnius, 2006.
- 2.11. Fedosiuk. O. *Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams LR BK XXXIII skyrius*, Prieiga per internetą: http://www3.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/btk/dokumentai/Slaidai/Nusik_tarnyb.ppt, [2009-01-03].
- 2.12. Jočienė D. Korupcija postkomunistinėse šalyse. Teisės problemos. Vilnius, 1997, Nr. 1
- 2.13. Jovaiša K. Nusikaltimai valstybės tarnybai. *Teisės problemos*. Vilnius, 1996, Nr. 1
- 2.14. Jovaiša K. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Tryliktas skirsnis. Nusikaltimai valstybės tarnybai. Verslo ir komercinė teisė. Nr. 4-5, 1999
- 2.15. Justickis V. Kriminologija. Vilnius, 2001.
- 2.16. Justickis V., Valickas G. Psichologinės ekspertizės funkcijos // *Jurisprudencija*, 2003, t. 43 (35).
- 2.17. Michailovič I. Korupcijos apibrėžimo problematika. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/teise/54/straipsniai/str9.pdf>, [žiūrėta 2009-01-15].
- 2.18. Michailovič I. Korupcija pagal Europos Sąjungos dokumentus ir kai kurie Lietuvos baudžiamojo teisinio reglamentavimo aspektai. *Teisė*, Nr. 50, 2004
- 2.19. Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006,
- 2.20. Pivoriūnas A. *Nusikaltimai valstybės tarnybai ir korupcija – problemos bei jų sprendimo būdai*. Justitia, 1997, nr. 6
- 2.21. Prapiestis J. Pareiginių nusikaltimų subjekto sąvoka asmens neliečiamybės konstitucinių garantijų šviesoje. *Teisė, Mokslo darbai*, Nr. 21, 1986, p. 91
- 2.22. Rose-Ackerman, Susan. *Korupcija ir valdžia: priežastys, padariniai ir reforma*. Vilnius: Vaga, 2001.
- 2.23. Sinkevičius E. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos. *Teisė*, Nr. 48, 2003
- 2.24. Šatienė G. Daktaro disertacija: *Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams*. Vilnius, 2008.

- 2.25. Vaitiekus S. Korupcijos prevencijos sistema Lietuvoje: organizacijos ir veiksmų apžvalga. Vilnius: *Transparency International* Lietuvos skyrius, 2002.
- 2.26. Уголовный кодекс Дании (Принят в 1930 г. : Распоряжение № 648 от 12 августа 1997 г. с изменениями, внесенными Законом № 403 от 26 июня 1998 г., Законом № 473 от 1 июля 1998 г. и Законом № 141 от 17 марта 1999 г.) Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241524&subID=100096345,100096366#text> [žiūrėta 2009 03 31]
- 2.27. Уголовный кодекс Бельгии . Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242695> [žiūrėta 2009 03 30].
- 2.28 Уголовный кодекс Латвийской Республики (Принят 8 июля 1998 года, По состоянию на 1 августа 2001 года). Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424> [žiūrėta 2009 03 30]
- 2.29 Швейцарский Уголовный Кодекс от 21 декабря 1937 года. Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241950> [žiūrėta 2009 03 30]
- 2.30. Комментарий Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва, 1999

3. Teismų praktika

- 3.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. apžvalga .Teismų praktika, 2001, Nr. 14.
- 3.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 29 „Dėl teismų praktikos veikas pripažįstant mažareikšmėmis“. Teismų praktika, 2001, Nr. 14, Nr. 15.
- 3.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. spalio 30 d., Nr. 2K-726/2001. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=20395, [žiūrėta 2009-02-07].
- 3.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 23 d. nutartis Nr. 2K-156/2004, Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=25023, [žiūrėta 2009-01-12].

- 3.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 25 d. nutartis Nr. 2K-292/2004. Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=25343, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis Nr. 2K-612/2004, Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27260, [žiūrėta 2009-01-09].
- 3.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 22 d. nutartis Nr. 2K-738/2005, Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29001, [žiūrėta 2009-01-05].
- 3.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 20 d. nutartis Nr. 2K-558/2005. Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29369, [žiūrėta 2009-01-05].
- 3.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 14 d. nutartis Nr. 2K-195/2006, Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29657, [žiūrėta 2009-01-08].
- 3.10 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 9 d. nutartis Nr. 2K-309/2006, Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29896, [žiūrėta 2009-01-05].
- 3.11 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 24 d. Nr. 2K-410/2006. Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30251, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.12 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 22 d. nutartis Nr. 2K-7-629/2006. Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30652, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.13 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis Nr. 2K-76/2007, Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30848, [žiūrėta 2009-01-05].
- 3.14 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 20 d. nutartis Nr. 2K-205/2007. Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31027, [2009-01-06].
- 3.15 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 20 d. nutartis Nr. 2K-231/2007. Prieiga per internetą:
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31042, [žiūrėta 2009-01-15].

- 3.16 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 3 d. nutartis, Nr. 2K-274/2007, [Prieiga per internetą : http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123](http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31123), [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.17 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis Nr. 2K-777/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32391, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.18 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis, Nr. 2K-758/2007, Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32383, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.19 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis Nr. 2K-769/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32387, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.20 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 27 d. nutartis, Nr. 2K-842/2007. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32417, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.21 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 12 d. nutartis., Nr. 2K-53/2008. Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32598, [žiūrėta 2009-01-06].
- 3.22 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 22 d. nutartis Nr. 2K-142/2008. Prieiga per inernetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32726, [2009-01-06].
- 3.23 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 19 d. nutartis Nr. 2K-229/2008, Prieiga per internetą: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32794, [žiūrėta 2009-01-15].
- 3.24 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. Gegužės 9 d. nutartis 2K-274/2000
- 3.25 Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga . Priega per internetą: http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=32302 [žiūrėta 2009 03 27]
- 3.26 <http://accessibility.prokuraturos.lt/Naujienos/Prokurorokomentaras/tabid/69/ItemID/171/Default.aspx>, [2009-01-09].

3.27 Marijampolės rajono apylinkės teismo 2008 m. sausio mėn. 29 d. nuosprendis
baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-564/2008